

CEZA MAHKEMESİ KARARLARININ DEVLET MEMURLUĞUNDAN ÇIKARMA CEZASINA ETKİSİ

*(The Effect of Criminal Court Decisions on the Penalty of Dismissal from Civil
Servant Position)*

Arş. Gör. Sümeyra Sena KURT¹

ÖZ

Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde idarenin insan unsurunu oluşturan memurlar, kimi zaman aynı fiiliyle hem ceza hukuku kurallarını hem de memurlar için öngörülen disiplin hukuku kurallarını ihlal edebilmektedir. Devlet Memurları Kanunu, 131. maddesinde böyle bir durumda ceza kovuşturmasına başlanmış olmasının disiplin kovuşturmasını geciktiremeyeceğini hüküm altına almıştır. Genel kural bu hüküm çerçevesinde ceza kovuşturması ile disiplin soruşturmasının bağımsız yürütülmesi olsa da bu durum mutlak anlamda geçerli olmamaktadır. Sorun, ceza mahkemesi tarafından verilen kararların disiplin cezaları -özelde devlet memurluğundan çıkarma cezası- üzerinde ne zaman etkili olacağı veya ne zaman etkisiz kalacağı noktasında ortaya çıkmaktadır. Devlet memurluğundan çıkarma cezası, şüphesiz, memur disiplin hukukunda öngörülen yaptırımların en ağır olanıdır. Bu bakımdan konunun özel olarak devlet memurluğundan çıkarma cezası bakımından incelenmiş olması önemlidir. Bu çalışmada, ceza mahkemesi tarafından verilen her karar devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisi bakımından ulaşılan Danıştay kararlarıyla ayrı ayrı incelenmiş ve bahsi geçen sorun açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Memur, Disiplin Hukuku, Ceza Kovuşturması, Disiplin Soruşturması, Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezası.

ABSTRACT

Civil servants who constitute the human element of the administration in the conduct of public services may sometimes violate both the rules

1 Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Elemanı, sumeyrasenakurt@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8166-3329

of criminal law and the rules of disciplinary law prescribed for officers by Civil Servants Act. Civil Servants Act, in Article 131, stated that the initiation of criminal proceedings in such a case cannot delay disciplinary proceedings. Although the general rule is that criminal prosecution and disciplinary investigation are conducted independently within the framework of this provision, this cannot be applied in absolute terms. The problem arises at the point of when the provisions or other decisions issued by the Criminal Court will have an effect on, or when they will be ineffective on disciplinary penalties, especially for dismissal from civil servant position. The penalty for dismissal from being civil servant is undoubtedly the most severe of the sanctions prescribed in civil servant disciplinary law. In this regard, it is important that the issue is specifically examined in terms of the penalty of dismissal from the civil servant position. In this study, each decision made by the Criminal Court was examined separately with the decisions of the Council of State which were reached in terms of the impact on the penalty of dismissal from civil servant position and the aforementioned problem was tried to be clarified.

Keywords: Civil Servant, Disciplinary Law, Criminal Prosecution, Disciplinary Proceedings, The Penalty of Dismissal From Civil Servant Position.

GİRİŞ

Memurlar, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde idarenin önemli bir unsuru olan insan unsurunu oluşturmaktadır. Kamu hizmetlerinin yürütülmesine katılan memur sayısının çokluğu bunların bir düzen ve uyum içinde çalışması zorunluluğunu da beraberinde getirdiğinden memurlar için disiplini sağlayıcı yaptırımlar öngörülmüştür. Bu yaptırımlar içerisinde en ağır olanı, bir daha alınmamak üzere devlet memurluğundan çıkarılma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir memurun bir fiiliyle hem ceza hukuku yaptırımıyla karşılaşması hem de disiplin hukuku yaptırımıyla karşılaşması gündeme gelebilmektedir. Bu durum ceza hukuku yaptırımlarının koruduğu alan ile disiplin hukuku yaptırımlarının koruduğu alanın farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu iki tür yaptırım bazı noktalarda benzeşmekte, bazı noktalarda ise farklılık göstermektedir.

Memur, bir fiiliyle aynı zamanda devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren bir suç işlemişse memur hakkında hem disiplin soruşturması hem de ceza kovuşturması yürütülecektir. Ceza

kovuşturmasına başlanmış olması disiplin soruşturmasını geciktirmez. Fakat bazen ceza kovuşturmasının sonucunun beklenmemesi sorunlara yol açmaktadır. Yargı yerleri, önlerine gelen pek çok davada ceza kovuşturmasının sonucunun beklenmesinin ve buna göre karar verilmesinin gerekliliğine işaret etmişlerdir. Buna karşılık, bazı ceza mahkemesi kararlarının bağlayıcı olmadığına ve disiplin merciinin gerektiğinde disiplin soruşturması yapıp disiplin cezası verebileceğine yönelik değerlendirmeler de mevcuttur.

Çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ceza mahkemesi kararlarının devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisinde incelenecek kişilerin kimler olacağı açıklanmıştır. İnceleme konusu yalnızca memurlar ile sınırlı tutulmuş, özel personel kanunlarına tabi olan meslek grupları çalışmanın hacmini büyütmemek ve karışıklığa yol açmamak adına inceleme konusu yapılmamıştır. İkinci bölümde genel olarak idari yaptırım türü olan disiplin yaptırımları üzerine kısa açıklamalar yapılmış ve devlet memurluğundan çıkarma cezasının bir disiplin yaptırımı olmasından kaynaklanan özellikler üzerinde durulmuştur. Üçüncü ve son bölümde tek tek ceza mahkemesi tarafından verilen hüküm ve diğer kararların devlet memurluğundan çıkarma cezası üzerindeki etkisi açıklanmıştır. Bu açıklamalar yapılırken yalnızca devlet memurluğundan çıkarma cezası incelendiği için ulaşılabilen Danıştay kararları da bu ölçüde olmuştur.

I. DİSİPLİN HUKUKUNDA “MEMUR”

Bir devlette kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi görevi devletin istihdam ettiği personeller aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu personeller, idare hukuku anlamında kamu görevlilerini², yani kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde idarenin insan unsurunu oluşturmaktadır.³ Anayasamıza göre de (m.128) “devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin⁴ gerektirdiği asli ve

2 Kamu görevlisi kavramı ve ayırt edici nitelikleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. GÖZÜBÜYÜK Şeref/TAN Turgut, **İdare Hukuku Genel Esaslar Cilt I**, 13. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s. 765-777.

3 AKGÜNER Tayfun/BERK Kahraman, **İdare Hukuku**, 8. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2017, s. 547.; ATAY Ender Ethem, **İdare Hukuku**, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 847.

4 Anayasa Mahkemesine göre, genel idare esaslarına göre yürütülen kamu hizmetleri tabirinden önem ve değeri itibarıyla Devletin başlıca görevi arasında sayılabilecek hizmetler anlaşılmalıdır (AVCI Mustafa, **Devlet Memurları Kanunu Kapsamında Kamu Görevliliğine Giriş**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 28).

sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür". Böyle ifade etmekle Anayasa, devletin ülkedeki gelişmeler sonucu artan işlevlerini de göz önüne alarak tüm kamu hizmeti yürüten görevlileri bir başlık altında, "memur" başlığı altında, toplamamış ve bunların kendi içindeki ayrımı konusunda kanun koyucuya hareket alanı bırakmıştır.⁵ Dolayısıyla devlet tarafından genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken kamu hizmetlerinin yalnızca memurlar tarafından yürütülmesi anayasal bir zorunluluk değildir. Hâkim ve savcılar, üniversitelerin öğretim elemanları, Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) personeli örneklerindeki kimseler farklı bir personel rejimine tabi olarak söz konusu kamu hizmetlerini yürütebileceklerdir.⁶ Fakat bu kez de kamu hizmetlerinin yürütülmesinde asli ve sürekli bir görev üstlenen memurların yanına diğer kamu görevlilerinin de eklenmiş olması karışıklığa yol açmış, memur ve diğer kamu görevlisi kavramlarının ayrımını güçleştirmiştir.⁷ Keza memurlar haricinde kimlerin kamu görevlisi olarak çalıştığını saptayan bir yasal düzenleme de mevcut değildir.⁸

Memurlar ve diğer kamu görevlileri kavramlarının kapsamına göre, bunlara uygulanacak hukuk da farklılık arz edecektir. Bu noktada memurları diğer kamu görevlilerinden ayırmak gerekmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (DMK olarak anılacaktır) 4. maddesinde, kamu hizmetlerinin memurlar, sözleşmeli personel, geçici personel⁹ ve işçiler eliyle gördürüleceğini hüküm altına almıştır.¹⁰ Sayılan bu dört tür istihdam şekli dışında personel çalıştırılmayacağı da aynı Kanunun 5. maddesinde ifade edilmiştir. Buna göre, DMK'nın 1. maddesinde sayılan kurum ve kuruluşlarda çalışan ve bu Kanunun 4. maddesinde söz edilen

5 **Devlet Memurları El Kitabı**, 3. Baskı, TODAİE Yayını, No.220, Ankara, 1987, s.57'den aktaran: ASLAN Zehreddin/ALTINDAĞ Halil, **Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 16.

6 ATAY, 2016, s. 853.

7 Bu konuya ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler ve Anayasa Mahkemesi kararlarından örnekler için bkz. ASLAN/ALTINDAĞ, s. 16-20.; GÖZÜBÜYÜK/TAN, s. 766.

8 GÖZÜBÜYÜK/TAN, s. 772.; "Kamu görevlilerinin kimlerden oluştuğunu belirten bir hüküm Anayasamızda yoktur." (GÖZLER Kemal/KAPLAN Gürsel, **İdare Hukuku Dersleri**, 18. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, Ağustos 2016, s. 620).

9 "Geçici personel" olarak anılan istihdam şekli 24/12/2017 tarihinde Resmî Gazete 'de yayımlanan "696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile kaldırılmış (m. 18), bu kişilerin sözleşmeli personel pozisyonlarına geçirilmesine karar verilmiştir. (Bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171224-22.htm>).

10 GÖZLER'e göre, işçiler, özel hukuk hükümleri kapsamında istihdam edileceğine göre geriye kalan sözleşmeli personel, Anayasada ifade edilen diğer kamu görevlileri kategorisine dâhil olmalıdır (GÖZLER/KAPLAN, s. 620).

koşullarda istihdam edilen personel DMK kapsamına girmektedir. Bu kişilerin kamu görevlileri içindeki yerine aşağıda değinilecektir.

Hukuki statüleri, yaptıkları görevler ve bunların niteliğine bakılmaksızın kamu kesiminde çalışan tüm görevlilere “geniş anlamda kamu görevlisi” adı verilmektedir.¹¹ Dolayısıyla, özel hukuk hükümlerine tabi olan işçiler bu kapsamda sayılmayacaktır. Bunun dışında kamu tüzel kişilerinde kamu hukuku rejimine tabi olup mesleki bir unvanla çalışan personel “dar anlamda kamu görevlisi” olarak ifade edilmektedir.¹² Bu kavram ise sözleşmeli personel ve memurları içine almaktadır.¹³ Bunlardan ayrı olarak “diğer kamu görevlileri” kavramını ise idare ile kamu hukuku esaslarına tabi olarak çalışan ve hizmetin asli elemanı kabul edilecek bir işle görevlendirilen kimseler olarak değerlendirmek gerekir.¹⁴ Memurlar haricinde DMK’nın 1. maddesinde belirtilen görevlerde¹⁵ çalışanlar diğer kamu görevlisi kavramı kapsamında değerlendirilmelidir.¹⁶

Yukarıda belirtilen diğer kamu görevlileri dışında, DMK hükümlerine göre istihdam edilip yine bu koşullarda görev yapan “memurlar”, ceza mahkemesi tarafından verilen kararların devlet memurluğundan

11 AKGÜNER/BERK, s. 546.; ATAY, 2016, s. 848.; AVCI, s. 41.

12 CHAPUS René, **Droit Administratif Général**, 15. Baskı, Montchrestien, Paris, 2001, Cilt II, s. 7.’den aktaran: GÖZLER/KAPLAN, s. 615.; Dar anlamda kamu görevlileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. AVCI, s. 42.; Dar anlamda kamu görevlisi kavramına dâhil olan personelin kimler olduğu konusunda doktrinde tartışmalar mevcuttur. Bu tartışmalar konumuzun kapsamı dışında kaldığından kendi katıldığımız bir ayrıma dayanarak konunun özetlenmesi yoluna gidilmiştir.

13 GÖZLER/KAPLAN, s. 615.

14 GÜRAN Sait, “Anayasa’nın 128 ve 129’uncu Maddeleri Yönünden Kamu Görevlileri ile Bakanların Durumu”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 17, S. 3, Ankara, Eylül 1984, s. 28-35.’den aktaran: AKGÜNER/BERK, s. 550.; Sözleşmeli personel, idare ile belirli bir süreye dayanan bir sözleşme kapsamında istihdam edildiğinden Anayasanın 128. maddesinde ifade edilen süreklilik unsurunu taşımamaktadır. Dolayısıyla bunların “diğer kamu görevlileri” kapsamına dâhil olmadığı ifade edilmektedir (AVCI, s. 35).; Sözleşmeli personelin kamu görevlisi sayılıp sayılmayacağı konusundaki tartışmalar için bkz. AVCI, s. 51-52.

15 DMK’nın 1. maddesinde sayılan görevliler şunlardır: “Anayasa Mahkemesi üye ve yedek üyeleri ile raportörleri; hâkimlik ve savcılık mesleklerinde veya bu mesleklerden sayılan görevlerde bulunanlar, Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ve Sayıştay savcı ve yardımcıları, Üniversitelerin, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinin, Devlet Güzel Sanatlar Akademilerinin, Türkiye ve Orta - Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün öğretim üye ve yardımcıları, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri, Genelkurmay Mehteran Bölüğü Sanatkârları, Devlet Tiyatrosu ile Devlet Opera ve Balesi ve Belediye Opera ve tiyatroları ile şehir ve belediye konservatuvar ve orkestralarının sanatkâr memurları, uzman memurları, uygulatıcı uzman memurları ve stajyerleri; Spor-Toto Teşkilatında çalışan personel; subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş ve erler ile Emniyet Teşkilatı mensupları.”

16 AKGÜNER/BERK, s. 550.

çıkarma cezasına etkisinin incelenmesinde bu çalışmanın konusunu oluşturan personel grubudur.

II. DİSİPLİN HUKUKU YAPTIRIMI OLARAK “DEVLET MEMURLUĞUNDAN ÇIKARMA CEZASI”

A. Genel Olarak

Disiplin¹⁷ kavramı pek çok anlamda ve alanda kullanılmaktadır. İdare hukuku anlamında disiplin kavramı, memurların kamu hizmeti gördükleri kuruma karşı ve söz konusu kamu hizmeti düzenine aykırı olarak gerçekleştirdikleri davranışlar nedeniyle karşılaştıkları yaptırımların tümü olarak ifade edilebilir.¹⁸ Bir kamu kurumunda birden çok kamu görevlisinin bulunması bunların bir düzen ve uyum içinde çalışmalarını gerektirmektedir. Bunun yanında birçok yükümlülük ve birçok yasak da kamu görevlileri için öngörülmüştür. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ve öngörülen yasaklara aykırı davranılması halinde kamu görevlilerine karşı uygulanacak müeyyideleri içeren kurallar bütününe “disiplin hukuku” denmektedir.¹⁹

“Disiplin suçu” kavramı memurun yerine getirdiği göreviyle ilgili kusurlu davranışlarını ifade ederken²⁰ “disiplin cezası” ise bu görevi yerine getirirken kamu hizmetlerinin gerektiği gibi yürütülmesi amacıyla yasal olarak öngörülmüş yaptırımları²¹ ifade etmektedir. Bunlar, memurun gerek mesleki hayatında gerekse görevini yaparken görülen yolsuzluklar karşısında memura uygulanan zorlayıcı yaptırımlar olarak

17 Disiplin ve disiplin cezası kavramlarının daha ayrıntılı açıklaması için bkz. LİVANELİOĞLU Ömer Asım, **Memur Disiplin Hukuku**, US-A Yayıncılık, 1997, s. 3-7.

18 AKGÜNER/BERK, s. 721.; İdare hukuku anlamında disiplin kavramı, kamu kurum ve kuruluşlarında hukuk kuralları tarafından belirlenmiş sınırlar içinde kalınmasını sağlamak amacıyla alınmış önlemlerin tümü olarak tanımlanabilir (ÖZERDEM İbrahim, **Ceza Mahkemesi Kararlarının Memur Disiplin Hukukuna Etkisi**, ((Yayımlanmamış YL Tezi)), Ankara, 2013, s. 12-13.); Bu kurallar iç düzene ilişkin kurallar olup İdare Hukuku anlamında kamusal işlevi yerine getiren grupların profesyonel üyeleri, kurallara bağlı olarak bağımsız bir mesleğin icrasında yer alanlar veya bazı kamu hizmetlerinden faydalanan kişi ve topluluklar ile alakalıdır (ATAY Ender Ethem, **İdare Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, 2012, s. 873).

19 ÇAĞLAYAN Ramazan, **İdare Hukuku Dersleri**, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 526.

20 CHAPUS, s. 330’dan aktaran: GÖZLER/KAPLAN, s. 658.; Diğer tanımlar için bkz. GÜNDAY Metin, **İdare Hukuku**, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011, s. 627.; Disiplin suçu kavramının kapsamlı bir tanımı için bkz. YAYLA Yıldızhan, **İdare Hukuku**, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 287.

21 ATAY, 2012, s. 873.; GÖZÜBÜYÜK/TAN s. 848.; KALABALIK Halil, **İdare Hukuku Dersleri Cilt-I**, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 507-508.; Disiplin cezalarına ilişkin genel esaslar için bkz. LİVANELİOĞLU, s. 37.

da açıklanabilir.²² Bu anlamda disiplin cezalarının uygulanmasına neden olan fiiller, kurum düzeninin gerektirdiği kurallar uymama veya kurum düzenine uygun olmayan davranışlarda bulunmak ile yetersiz veya tatmin edici olmayan çalışma halinde olmak şeklinde iki türde görülebilir.²³

Disiplin hukuku bağlamında disiplin suçları ve disiplin cezalarına²⁴ daha yakından bakmak gerekir. DMK'nın 124. maddesinde disiplin hükümlerine uyulmaması halinde devam eden maddede sayılan disiplin cezalarının verileceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre disiplin cezalarının türleri; uyarma, kınama, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması ve devlet memurluğundan çıkarma olarak sayılmış, bu cezaları gerektiren fiiller açıklanmıştır.²⁵

Devlet memurluğundan çıkarma cezası ise DMK'nın 125/E maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre devlet memurluğundan çıkarma, "bir daha devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarılma" olarak ifade edilmiştir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller²⁶ ise aynı maddede hüküm altına alınmıştır.

22 ONAR Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, İsmail Akgün Matbaası, 1. Baskı, 1952, s. 833.

23 KALABALIK, s. 508.

24 Disiplin suç ve cezalarının niteliği hakkında bkz. KARAHANOGULLARI Onur, "Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C. 8, S. 3, 1999, s. 56-59.

25 Bu fiillere örnek oluşturabilecek davranışlar için bkz. GÖZLER/KAPLAN, s. 658-659.

26 DMK 125/E'de sayılan fiil ve haller: "a) İdeolojik veya siyasi amaçlarla kurumların huzur, sükun ve çalışma düzenini bozmak, boykot, işgal, kamu hizmetlerinin yürütülmesini engelleme, işi yavaşlatma ve grev gibi eylemlere katılmak veya bu amaçlarla toplu olarak göreve gelmemek, bunları tahrik ve teşvik etmek veya yardımında bulunmak, b) Yasaklanmış her türlü yayını veya siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart, bant ve benzerlerini basmak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurumların herhangi bir yerine asmak veya teşhir etmek, c) Siyasi partiye girmek, d) Özürsüz olarak (...) bir yılda toplam 20 gün göreve gelmemek, e) Savaş, olağanüstü hal veya genel afetlere ilişkin konularda amirlerin verdiği görev veya emirleri yapmamak, f) (Değişik: 13/2/2011 - 6111/111 md.) Amirlerine, maiyetindekilere ve iş sahiplerine fiili tecavüzde bulunmak, g) Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak, h) Yetki almadan gizli bilgileri açıklamak ı) Siyasi ve ideolojik eylemlerden arananları görev mahallinde gizlemek, j) Yurt dışında Devletin itibarını düşürecek veya görev haysiyetini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmak, k) 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanuna aykırı fiilleri işlemek. l) (Ek: 3/10/2016 - KHK-676/75 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/61 md.) Terör örgütleriyle eylem birliği içerisinde olmak, bu örgütlere yardım etmek, kamu imkân ve kaynaklarını bu örgütleri desteklemeye yönelik kullanmak ya da kullandırmak, bu örgütlerin propagandasını yapmak."

B. Disiplin Yaptırımları ve Ceza Yaptırımları Arasındaki İlişki

Bir hukuk kuralına aykırı hareket edilmesi halinde karşılığında katlanılması gereken durumlarla karşı karşıya kalınması hali olarak ifade edilebilecek yaptırımlar, idari veya cezai olarak karşımıza çıkabilmektedir.²⁷ Bu kapsamda idare de gerektiğinde birtakım yaptırımlar uygulamaktadır.

İdarenin kamu hizmetlerini ve kolluk faaliyetini yerine getirirken yaptırım uygulama yetkisine sahip olması bir zorunluluktur. Çünkü bu işlevleri yerine getirirken süreklilik sağlanması ve etkili bir biçimde yerine getirilmesi birtakım yaptırımların uygulanmasını zorunlu kılacaktır. İdari yaptırımlarla kanunların idareyi açıkça yetkili kıldığı hallerde yargı kararına ihtiyaç duyulmaksızın doğrudan idari işlemle ceza tesis edilebilmektedir.²⁸ Şüphesiz bunlar, ceza hukuku anlamında ceza olmadığı gibi bu cezaları ortaya çıkaran tasarruflar da yargısal anlamda tasarruflar değildir.²⁹

İdari yaptırımlar ceza hukuku yaptırımlarıyla kimi zaman benzerlik gösterebilmektedir. İdari yaptırımların önleyici işlevi ön plana çıksa da içeriğindeki birtakım yaptırımların birincil amacı, kamu düzenini bozucu fiilleri cezalandırmaktır. Bu sebeple idari yaptırımların ceza hukuku yaptırımları ile benzeştiği ifade edilmektedir.³⁰ Benzer yönde olarak kişilerin fiillerinin müeyyideye bağlanmış olması da iki tip yaptırımın benzeştiği noktalardan biridir.³¹

İdari yaptırımlar kendi içinde bütünlük arz etmeyip bir kısmı kamu düzenini bozan eylemlere yönelmişken bir kısmı da kamu kurumlarının iç işleyişini bozan eylemlere yöneliktir.³² Disiplin hukuku yaptırımları da idari yaptırımların kamu kurumlarındaki iç düzeni bozucu eylemlere yönelik kısmında yer almaktadır.

27 GÜNDÜZ Fatma Ebru, "İdari Yaptırımların Zaman Bakımından Uygulanması", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 32, 2017, s. 33.

28 ASLAN/ALTINDAĞ, s. 25.

29 ONAR, s. 834.

30 ASLAN/ALTINDAĞ, s. 25.; Disiplin cezaları, memurlar için öngörülen objektif hukuk kurallarının ihlali karşısında uygulanan caydırıcı ve yasaklayıcı yaptırımlar olmaları bakımından ceza kanunlarının koyduğu cezalara benzerler (ONAR, s. 833).; Avrupa Birliği hukuklarında idari yaptırımların gittikçe cezai yaptırımlara yaklaştığı ifade edilmektedir (YAYLA, s. 287).

31 ÇAĞLAYAN, s. 527.

32 ASLAN/ALTINDAĞ, s. 26.

Yukarıda ifade edilen benzerlikler dışında mahiyetleri, muhatapları, amaçları³³, öngördükleri müeyyideler bakımından farklılıklar³⁴ içerseler dahi ceza hukukunda geçerli olan bazı temel ilkelerin disiplin hukukunda da geçerli olduğu ifade edilmektedir.³⁵ Örneğin, kanunilik ilkesi^{36,37}, cezaların şahsiliği ilkesi, kanun önünde eşitlik ilkesi, lehe olan hükmün uygulanması ilkesi³⁸, bir fiilden dolayı bir cezaya hükmedilmesi

- 33 Disiplin cezalarının amacı kamu hizmetlerinin gerektiği gibi yürütülmesini sağlamak ve memur statüsünü korumaktır (Danıştay 10. Dairesi, E. 1984/909, K. 1984/1927 ve 19.11.1984 tarihli kararı).
- 34 Ceza kanunlarınınca öngörülen cezalar ve disiplin cezaları arasındaki farklar hakkında açıklamalar için bkz. ALİKÂŞİFOĞLU Kemalettin, "Disiplin Cezaları", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 10, S. 4, 1977, s. 33.; Ayrıca bkz. ONAR, s. 834.; Disiplin suç ve cezaları ile ceza kanunundaki suç ve cezaların karşılaştırılması için bkz. DİNÇER Yıldız, "Devlet Memurlarının Disiplin Hukuku", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 9, S. 1, 1976, s. 73.; AKGÜNER/BERK, s. 719-720.
- 35 Bu ilkelerin çok daha geniş ve ayrıntılı açıklaması için bkz. ATAY, 2012, s. 877-884.
- 36 Kanunilik ilkesinin bir yönü "kanunsuz suç olmaz" prensibidir. Bir fiil işlenmeden önce, bu fiilin suç olduğuna ilişkin kanuni düzenleme yoksa suçun işlendiğinden söz edilemez (ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Genel Hükümler, s. 66).; Kanunilik ilkesinin disiplin suç ve cezalarında da geçerli olması Anayasa'da yer alan "kanuni idare" ilkesinden ileri gelmektedir (LİVANELİOĞLU, s. 20).
- 37 Bu ilkenin disiplin hukukunda da geçerli olduğuna Danıştay 5. Dairesinin şu kararından ulaşılmaktadır. Söz konusu olayda "Meydana geldiği tarihte, hukukun öngördüğü koşullara uygun olarak yürürlüğe konulmuş bir disiplin yönetmeliği bulunmaması nedeniyle, disiplin cezası uygulanmasına olanak bulunmayan eylemleri, sonradan yürürlüğe konulan bir disiplin yönetmeliği kapsamına alarak disiplin cezasına tabi tutmak hukukun genel ilkeleri ile bağdaşmayacağı gibi... uyumsuzluk konusu işlemin tesis edildiği tarihte, uygulanma imkânı bulunmayan T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Disiplin Kurulları Yönetmeliğine dayanılarak işlem tesis edilemeyeceğinden dava konusu Yüksek Disiplin Kurulu kararında mevzuata aykırılık açıktır. Açıklanan nedenlerle davacıya memurluğundan çıkarma cezası verilmesine ilişkin Yüksek Disiplin Kurulu kararının iptaline karar verildi" şeklinde hüküm kurulmuştur (Danıştay 5. Dairesi, E. 1982/1131, K. 1983/6098, ve 20.6.1983 tarihli kararı).; Kanunda gerekli çerçeve çizilmeden, genel ilkeler ortaya konmadan yalnızca disiplin hükümlerinin yönetmelikle düzenleneceğinin belirtilmesi hususunun suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olduğu ve ilgili kanuni düzenlemenin iptaline karar verildiği Anayasa Mahkemesi kararı için bkz. AYM, E. 2018/107, K. 2018/114 ve 20.12.2018 tarihli kararı (132 Sayılı Türk Standartları Enstitüsü Kuruluş Kanunu'nun 10/A-7. maddesi hakkında karar).
- 38 "Ceza hukuku kökenli bir ilke olan ancak zaman içinde hukukun tüm dallarında geçerli bir ilke olarak benimsenen "lehe olan hükmün uygulanması ilkesi"; işlendiği zamanın hukuki normları uyarınca suç sayılan bir fiilin sonradan yürürlüğe giren bir düzenleme ile suç olmaktan çıkarılmış bulunması veya sonradan yürürlüğe giren düzenlemenin, suçun işlendiği zaman mevcut olan düzenlemeye göre suçlunun lehine sonuçlar doğurması durumunda, failin lehine olan sonraki normun daha önce işlenmiş olan fiillere uygulanmasını öngörmektedir. İdare hukuku alanında, kural olarak idari işlemlerin yargısal denetimi tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan mevzuata göre yapılmaktadır. İdari işlem niteliğindeki disiplin cezasının da tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan mevzuata göre yargısal denetiminin yapılması gerekmekte ise de lehe olan normun uygulanması ilkesinin disiplin cezaları yönünden de geçerli olduğunun kabulü gerekmektedir." (Danıştay 5. Dairesi, E. 2016/16809, K. 2020/282 ve 27.1.2020 tarihli kararı).

gibi ilkeler disiplin hukukunda da geçerlidir.³⁹ Burada belirtmek gerekir ki “kanunsuz ceza olmaz” ilkesinin uygulanışı bakımından da ceza hukuku ve disiplin hukuku arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Fakat disiplin suçu oluşturacak bütün fiillerin önceden belirlenmesinin mümkün olmaması dolayısıyla ve aynı zamanda bu yönde bir düzenleme şekli disiplin hukukunun amacına aykırı düşeceğinden “kanunsuz suç olmaz” ilkesinin uygulanışı bakımından ceza hukuku ve disiplin hukuku arasında farklılıklar mevcuttur.⁴⁰⁴¹

Disiplin yaptırımları ve ceza yaptırımları arasındaki farklılıklara⁴² da bakılacak olursa bunlar arasında öne çıkan farklılığın sonuçları bakımından olduğu görülmektedir. Nitekim disiplin yaptırımlarının sonuçlarının ceza yaptırımlarının sonuçlarına göre daha hafif olması aralarındaki farkı belirginleştirmektedir. Bir idari yaptırım türü olan disiplin yaptırımlarına meslek kurallarının ihlali halinde hükmedilmekte olup bunlar, hürriyeti bağlayıcı cezalar gibi ağır yaptırımlar öngören ceza hukuku yaptırımları karşısında hafif şiddettedir.⁴³

Disiplin cezasının amacı, hizmetlerin gereğince yürütülmesi, kurum ve kuruluşlarda kanunlara, yönetmeliklere ve sair mevzuata uyulması ve bu suretle sağlıklı bir işleyişin gerçekleştirilmesidir.⁴⁴ Bu sebeple, ceza kanunlarında yer alan cezalardan farklı olarak idare bazı tedbirleri alma

39 ÇAĞLAYAN, s. 528.

40 ATAY, 2012, s. 874.; Hangi durumlarda hangi disiplin cezasına hükmedileceğinin kanunlarda ayrıntılı olarak gösterilmesinin gerekip gerekmediği konusunda hukukçular arasında tartışmalar mevcuttur. Bu konudaki görüşler ve tartışmalar için bkz. LİVANELİOĞLU, s. 21-25.; “Disiplin suçu teşkil edecek davranışların neler olduğu ve bu davranışlara ne gibi disiplin cezalarının uygulanacağı önceden belirlenmiş olmalıdır” (GÜNDAY, s. 628).

41 Anayasa Mahkemesi güncel tarihli bir kararında, disiplin cezalarının da ceza hukukunun genel ilkelerine tabi olduğuna işaret etmiş ve “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesinin disiplin hukukunda da geçerli olduğuna hükmeden bir Danıştay kararını bu konuda örnek göstermiştir (22. paragraf). Böylelikle Anayasa Mahkemesi, aşağıda da örnekleri gösterileceği gibi, disiplin cezaları bakımından da suç ve cezada kanunilik ilkesinin geçerli olduğu hususundaki yaklaşımını sürdürmektedir. Anayasa Mahkemesi bu kararında DMK’nın 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna da varmıştır (40. paragraf). Söz konusu karar için bkz. Anayasa Mahkemesi, 2017/32534 başvuru numaralı ve 21.1.2021 tarihli kararı.; Benzer yönde bkz. AYM, 2017/15845 başvuru numaralı ve 21.1.2021 tarihli kararı.; Anayasa’da yer alan suç ve cezada kanunilik ilkesi bakımından adli suç-idari suç ayrımı yapılmadığı ve söz konusu ilkenin disiplin suç ve cezaları bakımından da geçerli olduğu hakkında bkz. AYM, E. 2018/110, K. 2018/99 ve 17.10.2018 tarihli kararı; AYM, E. 2015/85, K. 2016/3 ve 13.1.2016 tarihli kararı; AYM, E. 2010/28, K. 2011/139 ve 20.10.2011 tarihli kararı; AYM, E. 2015/22, K. 2015/37 ve 1.4.2015 tarihli kararı.

42 Disiplin hukuku ile ceza hukuku arasındaki farklılıkları açıklayan örnek Danıştay kararları için bkz. GÖZÜBÜYÜK/TAN, s. 848.

43 ÇAĞLAYAN, s. 528.

44 ÖZERDEM, s. 13.

konusunda yetkilendirilmiştir.⁴⁵ Ceza hukuku yaptırımlarının amacı ise kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzenini, kamu sağlığını, toplumu ve çevreyi korumak ve suç işlenmesini önlemektir.⁴⁶

Ceza hukuku yaptırımları toplum düzenini bozucu davranışlar için öngörülmüşken, disiplin yaptırımları belirli bir meslek düzenini bozucu davranışlar hakkında uygulanmaktadır.⁴⁷ Bu durum yaptırımların muhatabını da etkilemektedir. Çünkü toplum düzenini bozabilecek davranışlar o toplumda yaşayan tüm kişilerce gerçekleştirilebilecektir. Belli bir meslek düzenini ise ancak ilgili meslek mensuplarının davranışları etkileyebilir.⁴⁸

Disiplin yaptırımları, bir idari yaptırım türü olmaları dolayısıyla idari mercilerce tatbik edilirler. Fakat ceza hukuku yaptırımları ceza mahkemeleri tarafından tatbik edilmektedirler. Bunun yanı sıra idari yaptırımların yargısal denetimi yapılabilirken cezai yaptırımların idari yaptırımlara benzer şekilde bir yargısal denetimi öngörülmemiştir.⁴⁹

III. DEVLET MEMURLUĞUNDAN ÇIKARMA CEZASINA ETKİSİ BAKIMINDAN CEZA MAHKEMESİ KARARLARI

A. Genel Olarak

Bazı davranışlar aynı anda birden fazla düzeni ihlal edebilmektedir. Bu bakımdan bir fiilin hem disiplin yaptırımını gerektirmesi hem de ceza hukuku anlamında suç teşkil etmesi durumunda memur hakkında hem disiplin soruşturması hem de ceza kovuşturması yürütülecektir.⁵⁰ DMK'da disiplin soruşturması ve ceza kovuşturmasının birbirine etkisi konusunda hükümler mevcuttur. Aynı olay bakımından memur hakkında ceza kovuşturmasına başlanmış olmasının, disiplin kovuşturmasını geciktiremeyeceği anılan kanunun 131. maddesinde hüküm altına alınmıştır.⁵¹ Buna ilave olarak hükmün ikinci fıkrasında,

45 TORTOP Nuri, "Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları", *Amme İdaresi Dergisi*, C.16, S. 3, 1983, s. 90.

46 ATAY, 2012, s. 876.

47 ÇAĞLAYAN, s. 528.; Benzer yönde bkz. KARAHANOGULLARI, s. 56.; KARATEPE Şükrü, *İdare Hukuku*, 1. Baskı, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 1988, s. 153.

48 Ceza hukuku yaptırımları belli bir meslek grubunu temsil eden görevlilere değil herkese uygulanabilmektedir. Ancak ceza kanunundaki bazı suçlar bakımından failin sadece kamu görevlisi olabileceği hususu akılda tutulmalıdır (ATAY, 2012, s. 874).

49 ATAY, 2012, s. 876.

50 ÇAĞLAYAN, s. 529.; Bu durum, memurun davranışının hem kurum düzenini hem de toplum düzenini bozduğu durumlarda meydana gelir (KARATEPE, s. 154).

51 Disiplin hukukunda disiplin soruşturması ve disiplin kovuşturması arasındaki ayrım

ceza mahkemesinde hükmedilen cezanın infazı bakımından sonuç ne olursa olsun ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel teşkil etmeyeceği düzenlenmiştir. Ceza mahkûmiyetinin etkisi göz önüne alındığında, ceza mahkemesi tarafından suçlu bulunmamış olmak disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleştirilmediği hususunda kanıt oluşturmayacaktır.⁵² DMK'nın 125. maddesinin son fıkrasında ise disiplin kovuşturmasının yapılmış olmasının ayrıca ceza kovuşturması açılmasına etki etmeyeceği düzenlenmiştir. Yukarıdaki hükümlerle (131. madde) birlikte değerlendirildiğinde ceza kovuşturması ve disiplin soruşturmasının yürütülmesinin birbirinden bağımsız olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.⁵³

Ceza mahkemesinde başlatılan soruşturmanın sonucunun disiplin kovuşturmasında beklenmemesinin birtakım nedenleri mevcuttur. İlk nedeni, disiplin cezası sürelerinin geçirilmesinin gündeme

ceza muhakemesi hukukunda olduğu gibi belirgin olmadığından bu çalışmada disiplin soruşturması kavramı kullanılmış, yalnızca kanun hükmünde "disiplin kovuşturması" olarak ifade edilen kısımlar aktarılırken "disiplin kovuşturması" kavramı kullanılmıştır.

52 "Disiplin hukukunun esaslarından birisi de kamu görevlilerine karşı yürütülen disiplin soruşturmasının bağımsızlığıdır. Devlet Memurları Kanunu'nda disiplin soruşturmasının ceza kovuşturmasından bağımsız olduğu açıkça vurgulanmış (m. 125/7) ve memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmamasının ayrıca disiplin yaptırımının uygulanmasına engel olmayacağı belirtilmiştir." (AYİM 3. Dairesi, E. 2004/29, K. 2004/580, ve 25.3.2004 tarihli kararı).; "659 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 131. maddesinde memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması hallerinin ayrıca disiplin cezası uygulamasına engel olmayacağı belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca disiplin cezasına ilişkin işlemlerin ceza yargılamasından bağımsız düşünülmesi gerektiği, ceza yargılamasında davanın zamanlaşımı nedeniyle ortadan kaldırılması kararının, eylemin davacı tarafından gerçekleştirilmediğini ortaya koymadığı anlaşıldığından dava konusu işlemin iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir." (Danıştay 12. Dairesi, E. 2019/2399, K. 2019/5060 ve 19.6.2019 tarihli kararı).

53 DMK'nın 125. maddesinin son fıkrasında ifade edilen durumu "ceza kovuşturmasının bağımsızlığı" şeklinde, 131. maddede ifade edilen durumu "disiplin soruşturmasının bağımsızlığı" şeklinde ifade eden görüş için bkz. AKYILMAZ Bahtiyar/SEZGİNER Murat/KAYA Cemil, **Türk İdare Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 765.; Ceza kovuşturması ve disiplin kovuşturmasının bağımsızlığı hakkında bkz. Danıştay 5. Dairesi, E. 2017/10102, K. 2019/2250 ve 27.3.2019 tarihli kararı.; "Her ne kadar davacı hakkında bir mahkûmiyet kararı bulunmakta ise de, yargı ayrılığı sisteminin benimsendiği ülkemizde, yargı kollarının kararlarının kanunda açıkça yazılmadıkça diğerini bağlamaması ((Medeni Hukuk/Borçlar Hukuku - Ceza Hukuku ilişkisinde bu tür kanun hükümleri mevcuttur. Ayrıca 657 Sayılı Kanun'un 48/A-5 maddesi de bu tür bağlayıcılık ilişkisine bir örnektir.), (Bkz. Polat, Şevket, Memur Disiplin Hukuku- Ceza Hukuku İlişkisi, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Projesi, s. 51 vd., Ankara, Haziran-2010)), 657 Sayılı Kanun'un 131. maddesi göz önüne alındığında, bu karar Ceza Hukuku bakımından bağlayıcılık teşkil etmesine karşılık Memur Disiplin Hukuku yönünden bağlayıcılığı bulunmamaktadır." (Danıştay 12. Dairesi, E. 2013/8324, K. 2014/1882 ve 21.3.2014 tarihli kararı).; "Aynı kişi işlediği suçtan dolayı hem disiplin cezası hem de sivil mahkemelerde mahkûmiyet cezası alabilir. Birinin kararı diğerini etkilemez ve bağlamaz (TORTOP, s. 91).

gelebileceğidir.⁵⁴ Buna karşılık ceza kovuşturmasının sonucunun beklenmemesi, disiplin suçuna neden olan fiilin aynı zamanda ceza hukuku bakımından da suç oluşturması halinde birtakım sorunlara da yol açabilecektir.⁵⁵ Çünkü doktrinde ve uygulamada “hukuka aykırı olsa dahi disiplin cezalarının geri alınmasının mümkün olmadığı kabul edilmektedir.”⁵⁶ Yabancı mevzuat hükümlerine bakıldığında, özellikle İtalyan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre, bu durumun dikkate alındığı ve aynı zamanda disiplin cezasını gerektiren bir suçtan dolayı adli makamlarca yürütülen kovuşturma mevcutsa, disiplin soruşturmasının durdurulması ve adli makamlarca yürütülen kovuşturmanın sonucunun beklenmesinin zorunlu olduğu hususunun hükme bağlandığı görülmektedir.⁵⁷

Aynı zamanda suç oluşturan disiplin cezaları bakımından idare mahkemesi tarafından yapılan yargılamalarda ceza mahkemesindeki yargılamanın sonucunun beklenmemesi veya yargılama sonuçlandıktan sonra verilen kararın idare mahkemesince yeniden değerlendirmemeye alınmaması farklı uygulamalara yol açabilmektedir. Nitekim bu konuda Danıştay bir kararında: “Suçun 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda açıkça tanımlanmış olması nedeniyle, davacının bu suçu işleyip işlemediği ancak ceza mahkemesince verilecek karar sonucunda belirlenebilecek olduğundan; ceza davasının nihai olarak sonuçlanıp sonuçlanmadığı hususunun İdare Mahkemesince araştırılması ve ceza yargılaması sonucunda verilecek nihai karar da göz önünde bulundurularak, davacı tarafından, disiplin cezasına konu fiillerin işlenip işlenmediği konusunda yeniden bir değerlendirme yapılarak karar verilmesi gerekirken, bu husus gözetilmeksizin verilen İdare Mahkemesi kararının bu işleme yönelik kısmında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” şeklinde karar vermiştir.⁵⁸

54 Aynı yönde bkz. PINAR İbrahim/ÇALIŞKAN Öner, **Disiplin Suç ve Cezaları ve Disiplin Soruşturması**, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 43.; Bu hükmün (131. madde) zamanaşımı düzenlemesi dikkate alınarak konulduğu ifade edilmektedir (LİVANELİOĞLU, s. 39).

55 ASLAN/ALTINDAĞ, s. 31.

56 KARAHANOGULLARI, s. 64.

57 ALİKAŞİFOĞLU, s. 34.

58 Danıştay 5. Dairesi, E. 2019/545, K. 2019/4200 ve 19.6.2019 tarihli kararı.; Aynı yönde bkz. “Bir memura isnat olunan disiplin cezasına konu fiillerin, Türk Ceza Kanunu mucibince de cezalandırılmasının gerekli olması durumunda, disiplin cezası hakkında karar verilmesi için mevcut deliller yeterli görülmeyle ceza mahkemesi kararına ihtiyaç duyulduğu kanaati hâsıl olmuşsa, disiplin cezasına konu fiilin hukuki denetiminden önce ceza mahkemesi kararının kesinleşmesinin beklenmesi gerekmektedir...Bu durumda, İdare Mahkemesi tarafından, ceza yargılaması neticesinde verilecek karar kesinleştikten sonra disiplin cezasına konu fiillerin işlenip işlenmediği konusunda değerlendirme yapılmak suretiyle bir

Bir başka kararında Danıştay, yine benzer şekilde aynı olay bakımından ceza mahkemesinde delil yetersizliği nedeniyle verilen beraat kararının idare mahkemesinde, aynı fiiller sebebiyle verilmiş disiplin cezasının iptali hakkındaki davada değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir. *“Davacının disiplin soruşturmasına konu aynı fiilleri nedeniyle hakkında yapılan ceza yargılamaları sonucunda üzerine atılı suçlardan mahkûmiyetine yeterli, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden beraatine karar verildiği, kararların henüz kesinleşmediği anlaşılmıştır. Bu durumda; davacının, yukarıda belirtilen adli yargı kararları sonucu beraatine esas olan fiillerinin, görülmekte olan dava konusu uyuşmazlığın da temelini oluşturduğu anlaşıldığından, idare mahkemesince söz konusu adli yargı kararlarının değerlendirilmesi suretiyle yeni bir karar verilmesi gerektiğinden, davanın reddi yolundaki İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir.”*⁵⁹

DMK hükmü (m. 131) göz önüne alındığında aynı zamanda suç teşkil eden fiiller bakımından disiplin yaptırımının ceza yaptırımından bağımsız olduğu sonucuna varılmaktadır. Fakat bu sonuç mutlak anlamda geçerli değildir.⁶⁰ Genel kural disiplin soruşturması ve ceza muhakemesinin beraber yürümesi ve birbirinden bağımsız oluşu şeklinde gözükse de yargı yerlerince somut olaya göre farklı kararlar verilmektedir. Yukarıda verilen örnek kararlarda da görüldüğü gibi kimi zaman Danıştay özellikle ceza mahkemesince yürütülen yargılamanın sonucunun beklenmesi gerektiğine karar vermektedir. Bu durumda ceza mahkemesi kararlarının verilen disiplin cezaları, özelde de devlet memurluğundan çıkarma cezaları yönünden tamamen birbirinden bağımsız olduğu sonucuna ulaşılamamaktadır. İlerleyen kısımda buna ilişkin çeşitli kararlar ve yaklaşımlar incelenecektir.

Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), duruşma sonunda hükmün verileceğini ifade etmiş ve devamında ceza mahkemesince verilecek

karar verilmesi gerektiğinden, bu yönde bir araştırma yapılmadan verilen kararda hukuka uygunluk görülmemiştir.” (Danıştay 5. Dairesi, E. 2017/10102, K. 2019/2250 ve 27.3.2019 tarihli kararı); Danıştay 16. Dairesi, E. 2015/6306, K. 2015/4109 ve 25.6.2015 tarihli kararı.

59 Danıştay 12. Dairesi, E. 2019/2495, K. 2020/1530 ve 24.2.2020 tarihli kararı.; Aynı yönde bkz. “...davacıya isnat edilen disiplin cezasına konu eylemler ile adli kovuşturmayla konu eylemlerin aynı olduğu, disiplin soruşturmasında adli soruşturma aşamasında elde edilen delillerin kullanıldığı dikkate alındığında Bursa 1. Ağır Ceza Mahkemesince E:2015/281 Sayılı dosyada yapılan yargılama neticesinde verilecek olan kararın beklenilerek yeni oluşan duruma göre bir karar verilmesi gerektiği...” (Danıştay 12. Dairesi, E. 2017/3903, K. 2018/2791 ve 21.6.2018 tarihli kararı); Danıştay 5. Dairesi, E. 2016/17617, K. 2018/7085 ve 7.2.2018 tarihli kararı.

60 ÇAĞLAYAN, s. 529.

hüküm çeşitlerini düzenlemiştir.⁶¹ Buna göre hüküm çeşitleri; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi şeklindedir (CMK m. 223). Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundan (CMUK) farklı olarak CMK'da ceza verilmesine yer olmadığı kararı yeni bir hüküm çeşididir.⁶² Hüküm çeşitlerinden başka ceza mahkemesi tarafından verilen ve kişinin durumunu etkileyen bazı kararlar bulunmaktadır. Durma kararı, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, hapis cezasının ertelenmesi, af müesseseleri de bu kapsamda incelenecektir.

B. Beraat Kararının Etkisi

Beraat, Arapça kökenli bir kelime olup günlük hayattaki kullanımıyla "aklanma" anlamına gelmektedir.⁶³ CMK'da terim anlamıyla tanımlanmamış olsa da hangi hallerde beraat kararı verileceği sayılmıştır. Buna göre; yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması, yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması hallerinde beraat kararı verilecektir (CMK m. 223). Bu kararların sonuçları ceza muhakemesi yönünden aynı olsa da disiplin cezaları yönünden, özellikle de devlet memurluğundan çıkarma cezası yönünden farklı etkiler doğurabilmektedir. Ancak beraat kararı verilmesi halinde dahi, ceza hukuku bakımından suç teşkil etme kabiliyeti olmayan fiillerin disiplin suçu oluşturma ihtimalinin her zaman var olacağı unutulmamalıdır.⁶⁴

1. Yüklenen Fiilin Kanunda Suç Olarak Tanımlanmamış Olması

Bir hareketin suç niteliğine sahip olabilmesi için başta yasal tanıma uygun olması gerekir.⁶⁵ Fiilin suç sayılmaması veya daha sonra suç

61 ŞAHİN Cumhur/GÖKTÜRK Neslihan, *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 179.

62 ÖZBEK Veli Özer/DOĞAN Koray/BACAŞIZ Pınar, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12. Baskı, Ankara, 2019, s. 695. (Ceza Muhakemesi)

63 sozluk.gov.tr

64 OĞURLU Yücel, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu 'Ne Bis İn İdem' Kuralı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2003, C. 52, S. 2, s. 114.

65 ÖZBEK Veli Özer/DOĞAN Koray/BACAŞIZ Pınar, *Türk Ceza Hukuku-Genel Hükümler*, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Ankara, 2019, s. 205. (Genel Hükümler); Suç, tipikliğe (kanuni tanıma) uygun ve hukuka aykırı fiiller olarak tanımlanmaktadır. Tipiklik konusundaki açıklamalar için bkz. AKBULUT Berrin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 200-204. (2016)

olmaktan çıkarılması durumunda kişinin işlediği fiil ceza hukuku bakımından önemsiz kabul edilmektedir ve beraatini gerektirmektedir. Bir fiilin, hukuka aykırılık unsuru dâhil suçun unsurlarındaki eksiklikten dolayı tipe uygun olmaması halinde mahkeme bu sebebe dayanarak beraat kararı vermektedir.⁶⁶

Kanunda suç olarak tanımlanmamış bir fiilden dolayı veya suçun unsurlarının söz konusu fiil bakımından oluşmadığına karar verilmesi halinde aynı fiil nedeniyle verilmiş devlet memurluğundan çıkarma cezasının durumu konusunda farklı yaklaşımlar mevcuttur. Örneğin, bir kararında Danıştay, suçun unsurlarının oluşmaması sebebiyle verilen beraat kararının (sadece aynı fiil bakımından) disiplin hukuku yönünden bağlayıcı olup aynı suç kapsamında değerlendirileceğini ve bu sebeple disiplin cezası verilemeyeceğini ifade etmiştir.⁶⁷

Danıştay'ın bu konuda benzer kararları mevcuttur. Örneğin, "... bir kamu görevlisinin üzerine atılı disiplin suçu aynı zamanda ceza yasasına göre de suç niteliğinde ise ve ceza yargılaması sonucunda suçun unsurlarının oluşmadığı... gerekçesiyle ilgili beraat etmişse, bu beraat kararının disiplin hukuku yönünden de bağlayıcı nitelikte olacağı açıktır."⁶⁸ şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Dinçer, bu konuda Danıştay kararının aksi yönünde görüş beyan etmiştir. Ona göre, ceza hukuku bakımından fiilin suç niteliğinde olmadığı yönünde verilen beraat kararları ile suçun unsurlarının oluşmadığı yönünde verilen beraat kararları, memuru disiplin soruşturmasından kurtaramaz.⁶⁹ **Onar** da, bir fiilin ceza hukuku bakımından suç sayılmaması veya suçun unsurlarının oluşmaması sebeplerine dayanarak verilen beraat kararının memurlar için mesleki bakımdan yaptırım uygulanmasını engellemeyeceği kanaatinde. Zira ceza kanununun uygulanmasını gerektirmeyen fiiller memurlar için disiplin yaptırımını uygulanmasını gerektirebilir.⁷⁰

Yargı kararlarında, beraat kararlarının bu türü açısından, delil yetersizliği nedeniyle verilen beraat kararları ile karşılaştırılarak bir değerlendirme yapıldığı ve bu ikisi arasında bir ayrıma gidildiği

66 YENİSEY Feridun/NUHOĞLU Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 7. Baskı, Ağustos 2019, Ankara, s. 766.

67 Danıştay 5. Dairesi, E. 2017/10102, K. 2019/2250 ve 27.3.2019 tarihli kararı.

68 Danıştay 10. Dairesi, E. 1987/1637 K. 1989/1877 ve 26.10.1989 tarihli kararı.

69 DİNÇER, s. 86.

70 ONAR, s. 835.

görülmektedir. Buna göre, suçun unsurlarının oluşmaması nedeniyle verilen beraat kararlarının disiplin hukuku yönünden de bağlayıcı olacağı ancak delil yetersizliği nedeniyle verilen beraat kararlarının mutlak anlamda bağlayıcılık niteliği taşımadığı, çünkü bu hükmün tam anlamda aklanmayı içermediği ifade edilmiştir.⁷¹

Konu hakkında doktrin ve yargı yerlerinin farklı yaklaşımlar sergilediği görülmektedir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisi özelinde bir değerlendirme yapıldığında, kanaatimizce, Danıştay'ın yaklaşımını esas almak gerekir. Bilindiği gibi, devlet memurluğundan çıkarma cezası memur hukukunda cari disiplin yaptırımları içerisinde en ağır olanıdır. Savunduğumuz bu görüşe karşılık, disiplin yaptırımlarının koruduğu alanın kamu kurum ve kuruluşlarının iç işleyişi olduğu ve memurun söz konusu fiilinin bu işleyişi ihlal ettiğinin göz ardı edilemeyeceği ileri sürülebilirse de devlet memurluğundan çıkarma cezasının ağırlığı karşısında disiplin merciinin takdiri yerine, ceza mahkemesi tarafından verilen yargısal nitelikteki kararın bağlayıcı olması gerektiğini düşünmekteyiz.

2. Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlenmediğinin Sabit Olması

Sanığın isnat edilen fiili gerçekleştirmediği veya bu şekilde bir olayın gerçekleşmediği sabit olursa beraat kararı verilmektedir.⁷² Bir fiilin sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması hali farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Bir halde, sanığın değil fakat suçu başkasının işlediği %100 kesinlikte ispatlanmış olabilir. Bir diğer durumda, ele geçen delillerden sanığın suçu işlemediğine ulaşılmaktadır. Örneğin, sanığın olay tarihinde yurt dışında olması halinde (diğer deliller de değerlendirildiğinde) sanığın suçu işlemediğine ulaşılabilecektir.⁷³ Yine, memurun üzerine atılı suçu işlediği yönünde hiçbir delil mevcut değilse ve beraat kararı da bu gerekçeyle verilmişse söz konusu suçu memurun işlemediğine dayanılarak disiplin cezası verilemez.⁷⁴

Aynı zamanda disiplin suçu teşkil eden fiilin sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması halinde ceza mahkemesinin verdiği beraat kararı memur hakkında hükmedilen memurluktan çıkarma cezasını

71 Danıştay 10. Dairesi, E. 1987/2015 K. 1987/1721 ve 27.10.1987 tarihli kararı.; Danıştay 10. Dairesi, E. 1987/1637 K. 1989/1877 ve 26.10.1989 tarihli kararı.

72 YENİSEY/NUHOĞLU, s. 767.; YURTCAN Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 522.

73 ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ, *Ceza Muhakemesi*, s. 693.

74 ALİKAŞİFOĞLU, s. 36-37.

etkilemektedir. Bu karar bağlayıcıdır ve kişi hakkında artık disiplin soruşturması yapıp ceza verilememektedir.⁷⁵ Nitekim bu husus bir Danıştay kararında şu şekilde ifade edilmiştir: “Ceza yargılaması neticesinde...suçun o kişi tarafından işlenmediği gerekçesiyle verilen beraat kararının, disiplin cezası bakımından da sadece aynı suç nev’i bakımından bağlayıcı olacağı, başka bir ifadeyle, ceza yargılamasının (beraat kararının) konusunu teşkil eden suç, disiplin hukuku yönünden de aynı suç kapsamında değerlendirilerek disiplin cezası verilemeyeceği kuşkusuzdur.”⁷⁶ Çünkü söz konusu suçu işlemediği mahkeme kararıyla kesin hüküm olarak ortaya konmuş memur hakkında idari soruşturma yapıp suçunun sabit olduğu ileri sürülerek disiplin cezası verilmesi hukuka aykırı olacaktır.⁷⁷

Bir başka kararında da Danıştay ceza kanununa göre yapılan yargılama sonucu suçsuz kabul edilen kişi hakkında yapılacak disiplin soruşturmasında ilgilinin üzerine atılı suçun disiplin soruşturmasına dayanak alınamayacağına karar vermiştir.⁷⁸

Ceza mahkemesi tarafından memurun fiili işlemediğine karar verildiğinde disiplin amiri veya disiplin kurulu söz konusu fiilin memur tarafından işlendiği yönünde bir karar veremeyecektir.⁷⁹ Bu yönde bir karar vermesi ise yargı kararının tanımama anlamına gelecektir.⁸⁰

3. Yüklenen Suç Açısından Failin Kast ve Taksirinin Bulunmaması

Bir suçun oluşumunda işlenen fiil ile kişi arasında bağlantı bulunması gerekir. Bu durum suçun unsurlarından biri olan manevi unsur ile ilgilidir. Suçun kanuni tanımında yer alan manevi unsur gerçekleşmediği takdirde bir suçun meydana geldiğinden söz edilemez. Manevi unsur dendiğinde kast ve taksir düşünülmelidir.⁸¹

Kast, failin suçun kanuni tanımındaki haksızlık teşkil eden unsurları bilerek fiili işlemesi olarak ifade edilmektedir.⁸² Kastın varlığı için önemli

75 ASLAN/ALTINDAĞ, s. 34.; KARAHANOGULLARI, s. 65’te bu tür bir kararın disiplin soruşturmasında bağlayıcı olacağını ifade etmektedir.; Aynı yönde ONAR, s. 835.

76 Danıştay 5. Dairesi, E. 2017/10102, K. 2019/2250 ve 27.3.2019 tarihli kararı.

77 DİNÇER, s. 86.

78 Danıştay 10. Dairesi, E. 1984/907, K. 1984/1860 ve 12.11.1984 tarihli kararı.

79 PINAR/ÇALIŞKAN, s. 44.

80 OĞURLU, s. 117.

81 ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 14. Baskı, 2018, Ankara, s. 236.; CENTEL Nur/ZAFER Hamide/ÇAKMUT Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 337.

82 ÖZGENÇ, s. 239.; “Suçun kanuni tanımında yer alan bütün unsurlar kast kapsamına dahildir.” (ÖZGENÇ, s. 240).

olan, kişinin davranışlarını belli bir amaca yönlendirmiş olmasıdır.⁸³ Kast, “suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir” (TCK m.21/1). Bir Danıştay kararında da kast, buna benzer şekilde ifade edilmiştir: “Kast, Ceza Hukukunda ve Disiplin Hukukunda failin, bilerek ve isteyerek bir zararın doğmasını istemesi olarak tanımlanmaktadır.”⁸⁴

Taksir⁸⁵ ise kasttan haksızlık içeriği dolayısıyla ayrılmaktadır.⁸⁶ Nitekim TCK (Türk Ceza Kanunu) 22. maddesinde taksirin hangi hallerde cezalandırılacağını açıklamıştır. Buna göre, “Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır” (TCK m. 22/1) denmektedir. Bu kısımdan da anlaşılacağı gibi taksirin cezalandırıldığı durumlar kanunda belirtilen suçlarla sınırlıdır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında taksirin tanımı yapılmıştır. Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir (TCK m. 22/2).

Failin bir suçun oluşumunda kastının bulunmaması veya aranan hallerde taksirinin bulunmamasının sabit olması durumunda suç oluşmayacaktır. Bu durumda uyuşmazlığı doğrudan çözen bir beraat kararı verilecektir.⁸⁷

Kast ve taksir suçun oluşumunda manevi unsura karşılık gelmektedir. Manevi unsurun mevcut olmaması halinde suçun unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle beraat kararı verilecektir. Bu bakımdan fiilin kanunda suç olarak tanımlanmaması alt başlığı altında yapılan açıklamaların bu başlık için de geçerli olacağını düşünmekteyiz. Dolayısıyla, suçun işlenmesinde kast ve taksirin bulunmaması sonucu verilen beraat kararları da disiplin hukuku bakımından bağlayıcı olmalıdır. Çünkü ceza mahkemesi tarafından suçun manevi unsurunun eksik olduğu yönünde yapılan değerlendirme karşısında disiplin mercii bunun aksine hükmedememelidir.

83 ÖZGENÇ, s. 240.; AKBULUT, 2016, s. 349.

84 Danıştay 12. Dairesi, E. 2016/5782, K. 2020/50 ve 14.1.2020 tarihli kararı.

85 Taksir, hukukumuzda bilinçli ve bilinçsiz taksir olarak ikiye ayrılmaktadır. Bilinçli taksir ile bilinçsiz taksirin farkı “bilme” kısmında kendini göstermektedir. Bilinçli taksirde fail kanuni tanımda yer alan unsurların gerçekleşme imkânını bilerek hareket etmekte, bilinçsiz taksirde ise fail uyması gereken dikkat ve özen kurallarına uymayarak kanuni tanımdaki unsurların gerçekleşeceğini öngörememektedir (AKBULUT, 2016, s. 382-383).

86 ÖZGENÇ, s. 8.

87 YENİSEY/NUHOĞLU, s. 767.

4. Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlenmesine Rağmen Olayda Bir Hukuka Uygunluk Nedeninin Bulunması

Suçun unsurlarından birisini hukuka aykırılık unsuru oluşturmaktadır. Hukuka aykırılık, işlenen fiilin hukuk düzeni tarafından kabul görmediğinin bir ifadesidir.⁸⁸ Hukuka aykırılık aynı zamanda bir fiilin bir özelliğine, hukuk düzeni ile arasındaki uyumsuzluğa işaret etmektedir.⁸⁹ Bir fiil hukuka aykırılık teşkil etmiyorsa, onu hukuka uygun yapan bir neden mevcutsa suç oluşmayacaktır.⁹⁰

Hukuka uygunluk nedenlerinin bulunması halinde fiil kanuni tanıma uygun olmasına rağmen hukuka aykırı değildir. Hukuka uygunluk nedenleri kendi sınırları içinde kalınması koşuluyla başkasının hukuki alanına müdahale hakkı vermektedir. Son olarak belirtilmelidir ki hukuka aykırılığı kaldırıp hukuka uygun hale getiren sebepler hukuk düzeninin tümüne bakılarak belirlenmelidir.⁹¹

Türk ceza hukukunda hukuka uygunluk nedenlerinin düzenlendiği “Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler” kısmındaki düzenlemelerin niteliği konusunda hukuka uygunluk nedeni olup olmadıkları veya kusurluluğu kaldırıp yahut azaltan nedenler olup olmadıkları konusunda tartışmalar olmakla birlikte konumuz açısından bu tartışmalar⁹² irdelenmeyecektir. Bunun yerine hukuka uygunluk nedenlerini şöyle sıralayabiliriz; hakkın kullanılması, kanun hükmünün yerine getirilmesi, hukuka uygun emrin ifası, meşru savunma ve ilgilinin rızası.⁹³ Fail tarafından işlenmiş tipe uygun bir suçta hukuka uygunluk nedenlerinin bulunması durumunda beraat kararı verilir.⁹⁴

Hukuka uygunluk nedenleri hukuk düzeninin tümüne bakılarak belirleneceğinden, etkisi de tüm hukuk düzeni bakımından geçerlidir.⁹⁵ Buna göre, hukuk düzenince hukuka uygun kabul edilen bir fiil disiplin hukuku bakımından da hukuka uygun kabul edilmelidir. Ayrıca hukuk

88 DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt II**, 10. Bası, İstanbul, Mayıs 1994, s. 665.’den aktaran: ÖZGENÇ, s. 305.

89 ÖZGENÇ, s. 310.

90 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 273.

91 KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, Eylül 2017, s. 270-271.; CENTER/ZAFER/ÇAKMUT, s. 287.

92 Bu tartışmalar için bkz. ÖZGENÇ, s. 313-315.; AKBULUT Berrin, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 460. (2018)

93 ARTUK Mehmet Emin/GÖKCEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 385.

94 NUHOĞLU/YENİSEY, s. 767.

95 KARAHANOGULLARI, s. 68.

düzeni tarafından izin verilen fiiller memurlar için disiplin soruşturması yürütülmesine neden olmaz.⁹⁶ Dolayısıyla, örneğin kendisine karşı gerçekleştirilmekte olan haksız bir fiziki saldırı karşısında o anda orantılı şekilde saldırıya karşılık veren memur hakkında, saldırıya karşılık verdiği fiillerinden ötürü devlet memurluğundan çıkarma cezası verilemez.⁹⁷

Burada disiplin suçları için geçerli olabilecek bir hukuka uygunluk sebebi olan “hukuka uygun emrin ifası”na ayrıca değinmek gerekebilir. Konusu suç teşkil etmeyen hukuka aykırı emre itiraz etmiş ancak amirinin söz konusu emri yazılı olarak tekrarlaması sebebiyle bu emri yerine getirmek zorunda kalmış memur, fiilleri devlet memurluğundan çıkarma cezası gerektirse bile bu fiillerinden sorumlu olmayacaktır.⁹⁸ Ancak bu durumun dışında, konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez ve yerine getiren kişi de sorumluluktan kurtulamaz (Anayasa m. 137, DMK m. 11).

5. Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlendiğinin Sabit Olmaması (Delil Yetersizliği Nedeniyle Beraat Kararı Verilmesi)

Bir fiilin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin sabit olmaması farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Ele geçen deliller mevcut olmakla birlikte mahkûmiyet kararı verilmesi için bu deliller yeterli olmayabilir. Veya sanığın suçu işlediğine dair hiç delil bulunmayabilir. Birinci durumda delil yetersizliğinden dolayı beraat kararı verilecektir. İkinci durumda ise delil yetersizliği gerekçesine dayanmadan beraat kararı verileceği ifade edilmektedir.⁹⁹

Disiplin hukuku cezalandırma açısından ceza hukuku ile benzer özellikler taşımakta olup kişinin cezalandırılabilmesi için davranışlarının kesin ve şüpheye yer vermeyecek şekilde kişinin suçu işlediğine işaret etmesi ve maddi gerçeğin tüm yönleriyle ortaya konması gerekmektedir. Disiplin hukukuna aykırı fiilleri kesin olarak ortaya konamayan kişilerin yargılanmasında da evrensel hukukta ve ceza hukukunda geçerli olan “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi uygulama alanı bulmaktadır.¹⁰⁰

96 LİVANELİOĞLU, s. 32.

97 Benzer bir örnek için bkz. ONAR, s. 837.

98 LİVANELİOĞLU, s. 33.

99 ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, Ceza Muhakemesi, s. 693-694.

100 Danıştay 12. Dairesi, E. 2018/10094, K. 2019/4440 ve 12.6.2019 tarihli kararı.; YURTCAN, s. 523.

Bir fiilin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin ele geçen delillerle kesin olarak ortaya konamaması halinde sanık hakkında beraat kararı verilecektir. Bu şekilde verilen beraat kararlarının devlet memurluğundan çıkarma cezası üzerindeki etkisine yönelik çeşitli kararlar bulunmaktadır. Danıştay verdiği kararlarda kimi zaman bu şekilde beraat eden sanığa söz konusu suçtan dolayı verilen memurluktan çıkarma cezalarını hukuka aykırı bulurken kimi zaman beraat kararı mevcut olsa dahi memurluktan çıkarma cezası verilmesini hukuka uygun bulmaktadır. **Karahanoğulları**, Danıştay'ın, ek gerekçeler ve deliller bulunması halinde delil yetersizliğinden dolayı verilen beraat kararına rağmen disiplin cezası verilebileceği yaklaşımında olduğunu ifade etmiştir.¹⁰¹

Bunun yanında aynı zamanda disiplin suçu teşkil eden fiiller bakımından çoğu zaman beraat kararının disiplin cezasını da hukuka aykırı hale getirdiği görülmekle birlikte disiplin cezasına dayanak teşkil eden fiillerin başka bir disiplin cezasına konu olması durumunda bu beraat kararının verilecek diğer disiplin cezalarına etki etmeyeceği de ifade edilmelidir.¹⁰²

Konuyla ilgili bir olayda, zimmet suçunu teşkil eden fiilleri dolayısıyla hakkında devlet memurluğundan çıkarma cezası tesis edilen sanık hakkında ağır ceza mahkemesince yapılan yargılama sonucu mahkûmiyet kararı verilmiş fakat bu karar Yargıtay tarafından bozulmuştur. Bu süreçte devlet memurluğundan çıkarma cezasının iptaline ilişkin olarak idare mahkemesinde açılan davanın ise reddine karar verilmiştir. Olay önüne gelen Danıştay ise, delillerin sanığın söz konusu suçu işlediğine dair yeterli olmadığı değerlendirmesini yapmış ve kaldı ki sanığın “yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması” gerekçesiyle beraatine karar verilmesi karşısında devlet memurluğundan çıkarma cezasının iptali için açılan davada idare mahkemesince ret kararı verilmesini hukuka aykırı bulmuştur. Kararda, “*Dava dosyasının incelenmesinden; İzmir 8. İş Mahkemesi’nde ara kararların yerine getirilmesi için taraflardan alınan pulların sürekli olarak azalması üzerine, pulların akıbetinin belirlenmesi için muhafaza edildiği yerleri gösterecek şekilde mahkeme personeline kaleme kamera yerleştirildiği,*

101 KARAHANOGULLARI, s. 67.

102 Delil yetersizliğinden dolayı ceza mahkemesinde beraat eden sanığın fiilleri başka bir disiplin suçu oluşturuyorsa bu durumda disiplin hukuku yönünden başka bir disiplin cezası ile cezalandırılmasında bir engel bulunmamaktadır (Danıştay 5. Dairesi, E. 2017/10102, K. 2019/2250 ve 27.3.2019 tarihli kararı).

26.04.2011 tarihinde mahkeme hâkimi ve bir zabıt kâtibi tarafından düzenlenen tutanak ile 25.04.2011 tarihinde kaydedilen kamera görüntüsünde, öğle arası olması sebebiyle diğer bir zabıt kâtibinin masasındaki klavyesinin altına duran pulları davacının alarak kendi odasına götürdüğüünün tespit edildiği, davacının disiplin soruşturmasına konu eylemi sebebiyle hakkında zimmet suçundan dolayı yargılandığı İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 22.02.2012 tarih ve E:2011/332, K:2012/55 Sayılı kararı ile davacının 2 yıl 7 ay 7 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, davacı tarafından temyiz edilen kararın Yargıtay 5. Dairesinin 04.04.2013 tarih ve E:2012/1528, K:2013/2735 Sayılı kararı ile bozulması üzerine aynı Mahkemenin 28.01.2014 tarih ve E:2013/183, K:2014/34 Sayılı kararıyla yine mahkûmiyetine karar verildiği, bu kararın da Yargıtay 5. Dairesinin 10.07.2014 tarih ve E:2014/4482, K:2014/7580 Sayılı kararı ile bozulması üzerine aynı Mahkemenin 25.11.2014 tarih ve E:2014/268, K:2014/504 Sayılı kararı ile davacının, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 223/2-e maddesi uyarınca "yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması" gerekçesiyle beraatine karar verildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, gizli kamera yerleştirmek suretiyle yasaya aykırı şekilde elde edilmiş kayıtların tek başına delil niteliğinin olmadığı, yaklaşık üç yıl boyunca davacıya isnat edilen suçtan dolayı kuşku duydukları halde kalem personeli ve hâkiminin kaybolan pullara dair herhangi bir tespit yapmadığı, konuyu yetkili makamlara taşımadıkları, tanık ifadelerinin görgüye dayalı olmayan, şüphe ve varsayıma dayanan ifadeler olduğu, bu ifadelerden davacının fiilinin sübuta erip ermediğinin tespitinin mümkün olmadığı, kaldı ki yargılandığı ceza davasında, davacının 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/2-e maddesi uyarınca "yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması" gerekçesiyle beraat ettiği göz önüne alındığında, davaya konu işlemde hukuka uyarlık, davanın reddi yolundaki İdare Mahkemesi kararında da hukuki isabet bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Açıklanan nedenle, davacının temyiz isteminin kabulüyle, İzmir 2. İdare Mahkemesi'nin 07.03.2014 tarih ve E:2013/1276, K:2014/373 Sayılı kararının, 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca bozulmasına..."¹⁰³ şeklinde hüküm kurulmuştur. Bu kararında Danıştay, suçu işlediği sabit olmayan ve yeterli delillerle kanıtlanamamış sanık hakkında aynı fiilleri dolayısıyla verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasının hukuka aykırı olduğuna karar vermiştir.

Konuyla ilgili bir başka olayda, DMK'nın 125/E-g maddesine binaen devlet memurluğundan çıkarma cezası verilen sanık hakkında, disiplin

103 Danıştay 16. Dairesi, E. 2015/14258, K. 2015/4219 ve 1.7.2015 tarihli kararı.

cezası verilmesine sebep olan aynı fiil bakımından ceza mahkemesinde delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı verilmiştir. İdare mahkemesinde söz konusu cezanın iptali için açılan davada mahkeme, beraat eden davacıya verilen disiplin cezasının dayanaksız kaldığından bahisle devlet memurluğundan çıkarma cezasının iptaline karar vermiştir. Temyiz incelemesini yapan daire ise, “memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmanın Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil olarak kabul edildiği, aynı Yasanın 131. maddesinde de memurun ceza kanununa göre mahkûm olması ya da olmamasının ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel teşkil etmeyeceğinin belirtildiği, aynı fiilden dolayı yapılan ceza yargılaması sonucu ... 2. Asliye Ceza Mahkemesinde E: 1996/177, K: 1999/95 sayılı kararıyla delil yetersizliğinden beraatine hükmedildiği ve bu kararın temyiz edilmeyerek kesinleştiğinin anlaşıldığı, dava dosyası ile soruşturma dosyasının ve soruşturma dosyasında bulunan ifadelerin birlikte incelenip değerlendirilmesi sonucu davacının disiplin hükümleri bakımından üzerine atılı fiili işlediği sonucuna ulaşıldığı, 657 sayılı yasanın yukarıda belirtilen 131. maddesine göre de, memurun Ceza Kanununa göre mahkûm olması ya da olmamasının ayrıca disiplin cezası uygulanmasına engel teşkil etmediğinden, dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı” gerekçesiyle idare mahkemesi tarafından verilen kararı bozmuştur. İdare mahkemesinin kararında ısrar etmesi üzerine davayı inceleyen Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, davacının fiilinin disiplin hükümleri bakımından memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler kapsamında bulunduğu tespitini ile memurun devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasının hukuka uygun olduğuna karar vermiştir. Bu kararında Danıştay delil yetersizliği sebebiyle beraat eden kişinin ceza mahkemesinde aklanmış olmasının devlet memurluğundan çıkarma cezasını etkilemeyeceğini içtihat etmiştir.¹⁰⁴

104 Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK), E. 2003/67, K. 2003/436 ve 20.6.2003 tarihli kararı.; Aynı yönde bkz. “...ceza yargılaması yönünden delil yetersizliğine bağlı olarak verilen bu hükmün, yapılan soruşturma sonucu sübuta eren memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunma eylemini ortadan kaldırmadığı, söz konusu kararda isnat edilen eylemlerin kesin olarak davacı tarafından gerçekleştirilmediği yönünde bir belirleme olmadığı, sadece davacının ceza hukuku yönünden cezalandırılabilmesi için kasetin yeterli delil olamayacağının hüküm altına alındığı; dolayısıyla anılan Ceza Mahkemesi kararının davacının disiplin cezası ile cezalandırılması açısından bağlayıcı olmadığı” şeklinde verilen idare mahkemesi kararı davayı inceleyen İDDK tarafından usul ve yasaya uygun bulunmuş ve onanmıştır (Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E. 2010/1391 K. 2011/273 ve 21.4.2011 tarihli kararı).; Danıştay 12. Dairesi, E. 2010/1494 K. 2013/4059 ve 16.5.2013 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi, olaya konu fiilleri nedeniyle ceza mahkemesinde delil yetersizliğinden beraat etmiş ancak idare mahkemesinde hakkında verilen devlet memurluğundan çıkarma cezası hukuka uygun bulunmuş bir kişi hakkında masumiyet karinesi yönünden bir değerlendirme yapmıştır. Buna göre bu tür bir durumda masumiyet karinesinin ikinci yönünün devreye girmesi söz konusudur. Kararda, masumiyet karinesinin ceza kovuşturmasıyla eş zamanlı olarak disiplin soruşturması yürütülmesine engel teşkil etmeyeceği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi masumiyet karinesinin ihlal edildiğine hükmettiği bu kararında özetle, idari merciin soruşturma esnasında kişinin suçlu ilan edilmesine yol açacak ifadelerin kullanımından kaçınılması gerektiğini, olay ve olguların disiplin hukuku esasları çerçevesinde ayrıca değerlendirilerek ulaşılan sonuca göre işlem tesis edilmesinin mümkün olduğunun altını çizmektedir. Disiplin merciinin buna aykırı olarak ve kendi görev sınırını aşarak kişinin üzerine atılı suçu işlediği yönünde bir izlenime sebebiyet vermiş olması söz konusu olay bakımından masumiyet karinesinin ihlal edilmesine sebep olmuştur.¹⁰⁵ Denebilir ki, disiplin mercii, ceza mahkemesinin verdiği beraat kararını sorgulayacak bir tavırdan kaçındığı ve kişinin suçlu ilan edilmesine neden olmayacak bir dil kullandığı takdirde gerekçelerini de ortaya koyarak hakkında delil yetersizliği sebebiyle beraat kararı verilmiş bir kimseye aynı fiillerinden ötürü devlet memurluğundan çıkarma cezası verebilir.

Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi, delil yetersizliği sebebiyle verilen beraat kararlarının disiplin merciiini bağlayıp bağlamayacağı konusunda farklı sonuçlar mevcuttur. Bu sebebe dayalı olarak verilen beraat kararlarında disiplin cezası vermeye yetkili merciin elindeki delilleri disiplin cezası bakımından değerlendirdiği ve gerektiği takdirde de disiplin cezası verebildiği görülmektedir.¹⁰⁶ Buradan çıkarılacak sonuç, delil yetersizliği sebebiyle verilen beraat kararının disiplin mercii açısından mutlak anlamda bağlayıcı olmadığıdır. Çünkü deliller suç için yeterli olmasa dahi disiplin suçu bakımından yeterli görülebilir¹⁰⁷ ve olaya konu fiillerin gerektirmesi halinde memura devlet memurluğundan çıkarma cezası verilebilir.

105 AYM, 2016/13566 başvuru numaralı ve 2.7.2020 tarihli kararı.; Benzer yönde değerlendirmelerin yapıldığı bir başka karar için bkz. AYM, 2016/14253 başvuru numaralı ve 2.7.2020 tarihli kararı.

106 ALİKAŞİFOĞLU, s. 37.

107 LİVANELİOĞLU, s. 41.

C. Mahkûmiyet Kararının Etkisi

Bir sanık hakkında, bir suçu işlediğinin sabit olması halinde mahkûmiyet kararı verilmektedir. Fiilin işlendiği, işlenen bu fiilin suç teşkil ettiği, suç teşkil eden fiilin sanık tarafından işlendiği hususlarının kesin olarak tespit edilmesi gerekmektedir.¹⁰⁸ Suçun işlendiğinin sabit olması, en ufak bir şüpheye yer bırakmayacak şekilde kişinin suçu işlediğine kanaat getirilmesidir.¹⁰⁹ Bu hususlardaki şüphe yenilmeden mahkûmiyet kararı verilemeyecektir.¹¹⁰ Mahkûmiyet kararı ile kişi bir cezaya çarptırılacaktır. Bu ceza yalnızca dar anlamda ceza şeklinde olabileceği gibi güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi şeklinde de olabilmektedir.¹¹¹

Aynı zamanda disiplin suçu teşkil eden fiili işleyen kişi hakkında ceza mahkemesi tarafından fiili işlediğinin sabit olduğuna karar verilmesi halinde bu durum disiplin soruşturmasını etkileyecektir. Bu halde idarenin bu durumun aksine karar vermesi gündeme gelemez. Çünkü artık mahkûmiyet kararı ile suç tespit edilmiştir.¹¹² Şartları varsa idare, disiplin soruşturması yürütüp disiplin cezası vermesi gerekir.¹¹³

Mahkûmiyet kararlarının disiplin soruşturmasına etkisi üzerine Danıştay bir kararında, “ceza davasının mahkûmiyetle sonuçlanması halinde bu eylemlerden dolayı ayrıca disiplin kovuşturması açılması zorunluluğu bulunmaktadır.”¹¹⁴ ifadelerine yer vermiştir. Bu durumda açıkça görülmektedir ki, işlediği fiiller ceza davasında mahkûmiyet kararıyla cezalandırılmış kişinin aynı fiilleri sebebiyle disiplin soruşturmasına başlanıp bir cezaya hükmedilmesi gerekir. Bu gibi hallerde verilecek bir devlet memurluğundan çıkarma cezası söz konusu olduğunda mahkûmiyet kararı bu cezanın sebep unsurunu oluşturacaktır.¹¹⁵

D. Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararının Etkisi

Ceza verilmesine yer olmadığı kararının CMK ile getirildiği ifade edilmişti. Bu kararın verilmesini gerektiren haller ise CMK’da 223.

108 ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 180.

109 ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, Ceza Muhakemesi, s. 701.

110 ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 180.

111 YURTCAN, s. 523.; ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 180.; Güvenlik tedbirine hükmedilmesi hususuna ilerde değinilecektir.

112 ALİKAŞİFOĞLU, s. 36.

113 ASLAN/ALTINDAĞ, s. 33.

114 Danıştay 8. Dairesi, E. 2014/179, K. 2019/2059 ve 21.3.2019 tarihli kararı.

115 KARAHANOGULLARI, s. 65.

maddede sayılmıştır. Ceza verilmesine yer olmadığı kararı iki çeşittir.¹¹⁶ Bunlar, failin kusuru bulunmadığı gerekçesiyle verilen ceza verilmesine yer olmadığı kararı ile işlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen sayılan sebeplerle faile ceza verilememesi halinde verilen ceza verilmesine yer olmadığı kararı şeklindedir. Bu iki tür karar da farklı sebeplere dayanmaktadır. Bu sebeplere anılan maddenin 3. ve 4. fıkrasında ayrı ayrı yer verilmiştir.

Kusurun bulunmaması halinde verilen ceza verilmesine yer olmadığı kararı failin kınanabilirliği ile alakalıdır. Kusur önemli ölçüde azaldığı için failin cezalandırılmasında menfaat olmadığı kabul edilir. Suçun tüm özelliklerini koruduğu ikinci tür ceza verilmesine yer olmadığı kararında ise cezalandırmaya engel teşkil eden haller söz konusudur. Fiilin haksızlık özelliği devam etmekte fakat failin şahsından kaynaklanan sebeplerden dolayı ceza verilememektedir. Fiilin haksızlık özelliği devam ettiğinden bu noktada hukuka uygunluk sebeplerinden ayrıldığına dikkat edilmelidir.¹¹⁷

Failin kusuru bulunmaması sebebiyle verilecek ceza verilmesine yer olmadığı kararının sebepleri şunlardır: Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması; yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi; meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması; kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi (CMK m. 223/3).

Failin işlediği fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen ceza verilmesini engelleyen haller ise 223. maddenin 4. fıkrasında şu şekilde sıralanmıştır: Etkin pişmanlık, şahsî cezasızlık sebebinin varlığı, karşılıklı hakaret, işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı (CMK m.223/4).

Failin kusuru bulunmaması sebebiyle verilmiş bir ceza verilmesine yer olmadığı kararının etkisi bir örnek ile açıklanabilir. Olayda, aynı gün önce şefi ve amirini öldüren daha sonra da lojmana gittiğinde eşini öldüren memur hakkında Yüksek Disiplin Kurulu tarafından DMK'nın 125/E-f maddesi gereği devlet memurluğundan çıkarma cezası uygulanmıştır. Ağır ceza mahkemesinde yargılaması devam eden sanığın hasta olduğunu beyan etmesi üzerine Adli Tıp Kurumu

¹¹⁶ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 184.

¹¹⁷ ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ, Ceza Muhakemesi, s. 697-698.

tarafından inceleme yapılmış ve sonuçta sanığın cezai ehliyeti olmadığı ve tıbben tedavisinin sağlanması gerektiği ağır ceza mahkemesine bildirilmiştir. Bu raporu esas alan ağır ceza mahkemesi sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığına hükmetmiş ve sanığın tedavisinin yaptırılmasına karar vermiştir. İdare mahkemesinde disiplin cezasının iptali için açılan davanın reddedilmesi üzerine olayı inceleyen Danıştay, bu değerlendirmeler üzerine memurluktan çıkarma cezasıyla ilgili olarak *“Türk Ceza Yasasının 46. maddesinin 1. fıkrasında fiili işlediği zaman bilincinin ya da davranışının özgürlüğünü tümüyle kaldıracak biçimde akıl hastalığına tutulmuş kimseye ceza verilemeyeceği, 4. fıkrasında da, koruma ve iyileştirme altına alınan kimsenin, koruma ve iyileştirmenin yapıldığı kurumun sağlık kurulunca iyileştigiğine ilişkin verilecek rapor üzerine aynı yargı organınca serbest bırakılacağı hükme bağlanmıştır. Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu kararı ve ... Ağır Ceza Mahkemesinin anılan kararlarıyla, eylem anında bilincini tamamen kaldıracak biçimde akıl hastalığına tutulmuş olan davacının ceza ehliyeti olmadığı belirtildiğinden, olay anında davacının disiplin hukuku açısından da ehliyeti bulunduğu bahsedilemez. Bu durumda, davacının rahatsızlığının da dikkate alınarak bir işlem tesis edilmesi gerekirken, Devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ve davayı reddeden idare mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.”* şeklinde karar vermiştir.¹¹⁸

Failin kusuru bulunmaması sebebiyle verilen ceza verilmesine yer olmadığı kararı ile fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen ceza verilmesine yer olmadığı kararını, kanımızca devlet memurluğundan çıkarma cezası üzerine yapacağı etki bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil hakkında ceza mahkemesi tarafından failin kusuru bulunmadığına karar verilmişse disiplin mercii aksine hükmedemeyecek ve memura disiplin cezası veremeyecektir. Akıl hastası olduğu sağlık raporuyla kanıtlanan kişinin durumu da buna işaret etmektedir. Ancak fiilin suç olma özelliğini ortadan kaldırmayan ve yalnızca faile ceza verilmesini engelleyen durumlar disiplin mercii bağlamaz. Çünkü burada sadece birtakım sebeplerden ötürü cezalandırılmayan bir fiil mevcuttur, fiilin suç olduğunun tespiti ceza mahkemesince yapılmıştır. Bu sebeple disiplin soruşturması yapıp ilgiliye devlet memurluğundan çıkarma cezası verilebilir.

118 Danıştay 8. Dairesi, E. 1995/4538, K. 1997/1171 ve 7.4.1997 tarihli kararı.

E. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması¹¹⁹ Kararının Etkisi

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder (CMK m. 231/5). Aslında sanığın suçu işlediği sabit olmuş ve bir cezaya hükmolunmuştur. Fakat bu karardan sonra verilecek bir kararla mahkûmiyet kararının açıklanması geri bırakılmaktadır.¹²⁰ Sanık hakkında verilen mahkûmiyet kararının sonuç doğurmamasına yol açan bu müessese esasında bünyesinde iki tür karar barındırmaktadır. İlki, açıklanmasının geri bırakılması sebebiyle hüküm niteliğinde olmayan, açıklanmasının geri bırakılmasının koşullarına uyulduğu takdirde düşme kararı ile ortadan kalkacak, uyulmadığı takdirde ise mahkûmiyet hükmüne dönüşecek olan hükümdür. Bu ön hüküm ikinci tür denebilecek olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı var olduğu süreçte varlık kazanamayacaktır. Bu müessesenin en belirgin özelliği budur.¹²¹ Öncelikle, sanki uygulanacakmışçasına bir hüküm kurulmaktadır, hazır halde bulundurulmaktadır fakat uygulamaya konulmamaktadır.¹²²

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesi yukarıda açıklanmıştır. Yalnızca hükmün açıklanması gecikmekte, işlenen fiillerin niteliği değişmemektedir. Buna göre bu kurumun disiplin cezalarına bir etkisi olmaması gerektiği ifade edilmektedir.¹²³ Zira dava derdest olmaya devam etmektedir.¹²⁴ Bu konuda Danıştay uygulamasına bakılmalıdır.

Konuyla ilgili bir olayda, memur hakkında görevi gereği kendisine teslim edilmiş bulunan malı zimmetine geçirmeye teşebbüste bulunmak suçunu işlediğinden dolayı disiplin mercii tarafından devlet memurluğundan çıkarma cezası uygulanmıştır. Ceza mahkemesi söz konusu suçtan dolayı hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı vermiş ve bu karar kesinleşmiştir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasının iptali için dava açan memur hakkında idare mahkemesi, memurun işlediği fiillerin zimmet suçunun unsurları ile aynı olduğu ve "memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak"¹²⁵ disiplin suçunu oluşturduğu

119 Ayrıntılı bilgi için bkz. ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, s. 807.

120 ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 189.

121 Danıştay 12. Dairesi, E. 2017/908, K. 2017/6060 ve 28.11.2017 tarihli kararı.

122 ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 190.

123 ÇAĞLAYAN, s. 531.

124 ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 194.

125 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/E- (g) maddesinde, "memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak"

tespiti ve idarenin işleminin hukuka aykırı olmadığı kararıyla davayı reddetmiştir. Olayı değerlendiren Danıştay, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının henüz hüküm kurulmamış olması sebebiyle masumiyet karinesi kapsamında olduğuna işaret etmiş ve idare mahkemesi tarafından açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet kararına dayanarak karar verilmesini isabetli bulmamıştır. “*Anayasa Mahkemesinin, 13.06.2013 tarihli Kürşat Eyol (Başvuru No: 2012/665) kararında da; masumiyet karinesinin kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilke olduğu kabul edilmekle birlikte, ceza davasının herhangi bir sebeple düştüğü, belirli bir süre sonra şarta bağlı olarak düşeceği veya sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmaksızın davanın ertelendiği durumlarda kişi hakkında masumiyet karinesinin devam ettiğini kabul etmek gerekeceği, çünkü bu tür durumlarda ortada henüz verilmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığı, bu çerçevede, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler sebebiyle devam eden idari uyumsuzluklarda, açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet kararına dayanılmasının masumiyet karinesi ile çelişeceği açıkça ifade edilmiştir. Uyuşmazlıkta, davacı hakkında yapılan ceza yargılaması sonucunda verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, yukarıda bahsedilen niteliği gereği bu aşamada hukuki etkiye sahip olmadığından ve bu karara dayanılması masumiyet karinesi ile de çelişeceğinden, Mahkemenin ceza yargılaması sonucuna göre karar vermesinde hukuki isabet görülmemiş ise de, disiplin hukuku açısından yapılan incelemede, davacının üzerine atılı fillerin sübuta erdiği ve eylemine uyan disiplin cezası ile cezalandırıldığı anlaşıldığından, sözü edilen husus sonucu itibarıyla hukuka uygun bulunan kararın bozulmasını gerektirir nitelikte bulunmamıştır.*”¹²⁶

Yukarıda örnek verilen kararda da görüldüğü gibi idare mahkemesinin devlet memurluğundan çıkarma cezasının iptali için açılan davayı reddetmesi Danıştay tarafından hukuka uygun bulunmuştur. Buna gerekçe olarak da bu cezanın verilmesine neden olan fiillerin fail tarafından gerçekleştirildiğinin ortaya konduğu gösterilmiştir. Her ne kadar açıklanması geri bırakılan hükme dayanarak karar verilmiş olması isabetli bulunmasa da bu durumun idare mahkemesi kararının bozulmasına yol açmayacağına hükmedilmiştir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı failin işlediği fiilin suç olma özelliğini ortadan kaldırmamaktadır. Dolayısıyla şartların

fiili, Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren tutum ve davranışlar arasında sayılmıştır.

126 Danıştay 12. Dairesi, E. 2017/908, K. 2017/6060 ve 28.11.2017 tarihli kararı.

mevcut olması halinde disiplin soruşturması yapıp fiile göre devlet memurluğundan çıkarma cezası verilebilir.

F. Hapis Cezasının Ertelenmesi¹²⁷ Kararının Etkisi

Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinde düzenlenen erteleme kurumu cezanın özel önleme amacına¹²⁸ hizmet etmektedir. Belirli şartların gerçekleşmesi halinde ceza, infaz kurumunun dışında gerçekleştirilmektedir. Ertelenmiş cezanın infazı, failin yeni bir suç işlemesine veya erteleme süresince öngörülen yükümlülüklere uymamasına kadar geri bırakılmaktadır.¹²⁹ Erteleme, aynı zamanda cezanın bireyselleştirilmesine de yaramaktadır. Ertelemenin uygulanması halinde, denetim süresinin sonunda kişi cezasını çekmiş sayılmaktadır. Fakat bazı hapis cezaları bakımından bu yola başvurulamamaktadır.¹³⁰

Hapis cezasının ertelenmesi, hükmün verilmesinin ardından cezanın çektirilmesinden koşula bağlı olarak vazgeçilmesini ifade etmektedir.¹³¹ Cezanın ertelenmesi bir infaz hukuku kurumu olmasına rağmen infaz hukukunda söz konusu olan derhal uygulama ilkesi erteleme bakımından geçerli değildir.¹³²

Hapis cezasının ertelenmesi durumunda erteleme süresinin sonuna gelindiğinde hükümlü, söz konusu suçu hiç işlememiş sayılmaktadır.¹³³

127 **TCK m. 51-Hapis Cezasının Ertelenmesi:** (1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin; a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması, b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması, gerekir. (2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, hâkim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir. (3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz. (...)

128 Özel önleme, "cezanın, verilmesiyle haksızlığı gerçekleştiren kişi üzerindeki önleyici etkisidir." (AKBULUT, 2016, s. 7, dipnot 26).

129 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 631.

130 AKBULUT, 2016, s. 754-756.

131 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 622.

132 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 623.

133 Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, E. 1990/2 K. 1990/2 ve 15.11.1990 tarihli kararı.; Aynı İçtihadı Birleştirme Kararında ertelenmiş bulunan bir mahkûmiyet hükmü nedeniyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48/A-5 ve 98/b maddeleri uyarınca Devlet memurunun görevine son verilmeyeceğine karar verilmiştir.

Bu bakımdan devlet memurluğundan çıkarma cezası üzerindeki etkisinin incelenmesi gerekmektedir.

Bir cezanın ertelenmesi o fiilin hukuki niteliğini değiştirmemekle birlikte kişinin söz konusu fiili işlediği gerçeğini de değiştirmemektedir. Bu durumda disiplin soruşturmasının ceza kovuşturmasından bağımsızlığı şeklindeki genel ilke burada da geçerli olacaktır. Çünkü “ceza hukukundaki cezanın tecili kurumu, disiplin hukukunda geçerli değildir.”¹³⁴ Bir fiilin ceza kanunları bakımından yaptırımı gerektirmemesi söz konusu fiilin mesleki bakımdan da yaptırımsız bırakılmasını gerektirmez.¹³⁵ Bu sebeple, devlet memurluğundan çıkarma cezasına konu olan bir fiil nedeniyle ceza mahkemesinde hapis cezasının ertelenmesine karar verilmiş olması, söz konusu disiplin cezasının uygulanmasını önlemeyecektir. Ancak, verilen devlet memurluğundan çıkarma cezası mahkûmiyet koşuluna bağlı ise bu durumda hapis cezasının ertelenmiş olmasının bahse konu disiplin cezasını etkileyebileceği yönünde bir görüş de mevcuttur.¹³⁶

G. Affın Etkisi

Af,¹³⁷ Türk ceza hukukunda mahkûmiyete neden olan cezaları kısmen veya tamamen ortadan kaldıran niteliğe sahip bir kurumdur. Bu bakımdan af, cezayı düşüren bir nedendir. Fakat suç üzerinde bir etkisi yoktur ve geriye dönük olacak şekilde suçun kendisini ortadan kaldırmamaktadır.¹³⁸ Genel af-özel af ayrımında ise farklılık bunların sonuçları bakımından ortaya çıkmaktadır. Genel af kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmünü tüm sonuçları ile ortadan kaldırmakta ve infazı sonlandırmakta iken özel af¹³⁹ yalnızca cezayı kaldırmakta veya hafifletmektedir.¹⁴⁰

134 Danıştay 10. Dairesi, E. 1988/1621, K.1989/1182, ve 31.5.1989 tarihli kararı, Danıştay Dergisi, S. 76-77, s. 741.’den aktaran: OĞURLU, s. 117.; “Cezanın tecil edilmesi de memuru disiplin kovuşturmasından kurtaramaz.” (DİNÇER, s. 86).; Aynı yönde bkz. ONAR, s. 835.

135 ONAR, s. 835.

136 KARAHANOGULLARI, s. 68.

137 “Af kurumunu, gerçekleşme zamanına göre bazen sadece kesinleşmiş cezaları kaldıran, değiştiren veya hafifleten bazen de kamu davasını düşüren veya mahkûmiyeti bütün neticeleri ile kaldıran kamu hukuku işlemi olarak tanımlamak mümkündür.” (KEYMAN Selahattin, **Türk Hukukunda Af (Genel Af-Özel Af)**, Ankara, 1965, s. 42’den aktaran: KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 694).; Af kavramıyla ilgili görüşler ve bu kavramın çeşitli yönlerden değerlendirilmesine ilişkin bilgiler için bkz. DURSUN Hasan, “Af Kavramına Genel Bir Bakış”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2009, S. 85, s. 373-402.

138 KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 694.; “Genel af fiili değil, fiilin suç olma niteliğini ortadan kaldırmaktadır.” (KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 698).

139 Özel af ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 699.

140 KEYMAN, s. 44’den aktaran: KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 696.

Genel af, belirtildiği gibi ceza mahkûmiyeti ve sonuçlarını tümüyle ortadan kaldırmaktadır. Daha farklı bir ifadeyle genel af, işlenen fiilin suç oluşturma niteliğini ortadan kaldırmaktadır.¹⁴¹ Nitekim bu durum, 5237 sayılı TCK'nın 65. maddesinde de açıkça ifade edilmiştir. "Genel af halinde, kamu davası düşer, hükmolunan cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar." Hükmün memur disiplin hukuku bakımından yorumu ise farklı durumlar için farklı şekillerde yapılmaktadır. Kural olarak memur hakkında hükmedilen disiplin yaptırımı ceza mahkûmiyetinden bağımsız olduğundan ve hükmedilen disiplin yaptırımı söz konusu ceza mahkûmiyetinin sonucu olmadığından genel af, disiplin cezasını etkilemeyecektir. Fakat bir disiplin cezasının bir ceza mahkûmiyeti esas alınarak verilmiş olması halinde bu ceza mahkûmiyetinin affa uğramasıyla disiplin cezasının sebebi ortadan kalkacağı için disiplin cezasının ortadan kalkacağı ifade edilmektedir.¹⁴²

Livanelioğlu, genel affın disiplin cezaları üzerindeki etkisini genel af kanununda açık hüküm olup olmamasına göre ikiye ayırıp incelemiştir. Şayet genel af kanununda disiplin cezalarına etki edeceği yönünde açıklık bulunmuyorsa genel affın disiplin cezalarına etki etmeyeceği kabul edilmelidir. Bundan başka genel af kanununda affın açıkça disiplin cezalarına etki edeceği kararlaştırılabilir. Bu yöndeki bir hükümlerle genel affın disiplin cezalarına etki etmeyeceği açıkça düzenlenmişse bu durumda bir ceza mahkûmiyeti neticesinde hükmedilen disiplin cezaları bakımından konu tartışılmalıdır.¹⁴³ Burada disiplin cezasına konu olan şey bir fiil değil hukuki bir durum olan mahkûmiyettir. Dolayısıyla genel affa bu mahkûmiyetin ortadan kalkması halinde disiplin cezasının da ortadan kalkacağı savunulmaktadır.¹⁴⁴

Disiplin cezaları bazı hallerde ceza mahkûmiyetinin zorunlu veya ihtiyari bir sonucu olabilmektedir. Bu halde disiplin cezasının tali bir niteliği vardır. Genel af sonucu ortadan kalkan bir ceza mahkûmiyeti söz konusu ise buna bağlı olarak verilen disiplin cezasının da ortadan kalkacağı söylenebilir. Fakat bir fiil suç teşkil etmemekle beraber yine de disiplin cezasına hükmedilmesi gerekebilir. Bu suretle verilmiş bir disiplin cezasının ise genel af ile ortadan kalkmaması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁴⁵ Bu durumlarla ilgili olarak, örneğin, kişinin sırf ceza

141 DURSUN, s. 387.

142 ATAY, 2012, s. 876-877.; KARAHANOGULLARI, s. 71.; ONAR, s. 835-836.

143 LİVANELİOĞLU, s. 49-50.

144 KEYMAN, s. 122-123'ten aktaran: LİVANELİOĞLU, s. 49-50.

145 GAND Maurice/DEMİREL Hakkı, "Umumi Af ve Disiplin Cezaları", **Ankara Üniversitesi**

mahkûmiyeti dolayısıyla devlet memurluğundan çıkarılması söz konusu olmuşsa genel af beraber bu cezai mahkûmiyet de ortadan kalkacağı için kişinin memuriyete geri dönmesi sağlanabilir.¹⁴⁶ Fakat kişinin ceza mahkemesinde genel af kapsamında olduğu saptanan fiilleri dolayısıyla yine de disiplin soruşturması yapılması gerekli görülüp devlet memurluğundan çıkarma cezası verilmişse bu durumda söz konusu genel af devlet memurluğundan çıkarma cezasının iptaline yol açmayacaktır.¹⁴⁷

Yukarıda bahsedilen duruma ilişkin olarak 1985 yılında verilen bir Danıştay kararına, orman muhafaza memuru olarak görevli iken zimmet suçunu işlemesi dolayısıyla devlet memurluğundan çıkarma cezası verilen memurun durumu konu olmuştur. Söz konusu olayda, orman muhafaza memuru olarak görev yapmakta iken davacı memur hakkında zimmet suçunu işlediği yönünde hüküm kurulmuş, ancak söz konusu fiil 1803 sayılı Af Kanunu¹⁴⁸ kapsamında girdiğinden dava ortadan kalkmıştır. İdare mahkemesi, davacı hakkında verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasını söz konusu cezaya sebebiyet veren fiilin af kapsamına girmesi nedeniyle ortadan kalktığından bahisle dava konusu işlemi iptal etmiştir. Olayı inceleyen Danıştay ise kararında; davacının zimmet suçunu işlediğinin sabit olduğunu, davacının affın sonuçlarından yalnızca TCK'daki sonuçları itibariyle yararlanabileceğini vurgulamıştır. Danıştay'a göre, olaya konu fiilin af kapsamına girmesi disiplin hukuku açısından sonuç doğurmamaktadır ve devlet memurluğundan çıkarma cezasını içeren idari işlem hukuka

Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 1954, C.11, S. 3, s. 111-112.; Disiplin cezasına neden olan sebep fiilin suç olup olmadığı değil disiplin kusurunun varlığıdır. Genel af fiilin suç olma vasfını kaldırmaktadır. Disiplin kusuru ortadan kalkmamaktadır (Aynı yazar, s. 112).; Aynı yönde bkz. ONAR, s. 836.

146 DURSUN, s. 392.

147 Bu iki durumun ayrımıyla ilgili olarak Erem'in özet mahiyetindeki görüşünü aktarmak, konunun anlaşılması açısından fayda sağlayabilir: "Eğer özel bir kanun işlenen fiili değil de sadece ceza mahkûmiyetini dikkate alarak bir disiplin tedbirinin uygulanmasını emretmiş ise genel af ile mahkûmiyetin bütün cezai sonuçları ortadan kalkacağına göre disiplin cezasının da geçmişe etkili olarak ortadan kalkması gerekir. Buna karşılık yalnızca salt fiilin işlenmesinden dolayı, disiplin tedbiri uygulanmış ise genel af bu disiplin cezasını etkilemez. Bununla birlikte yasa koyucunun bu ilkelerden ayrılmasına veya disiplin cezalarını da kapsayan bir genel af kanunu çıkarmasına hukuki bir engel bulunmamaktadır." (EREM Faruk, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, C. II, 12. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara, 1985, s. 421.'den aktaran DURSUN, s. 393-394).

148 1803 sayılı Af Kanunu için bkz. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc057/kanuntbmmc057/kanuntbmmc05701803.pdf (e.t.: 25.11.2020).

uygun olarak tesis edilmiştir. Bu gerekçelerle idare mahkemesi kararı bozulmuştur.¹⁴⁹

Genel affın devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisinden sonra özel affın da etkisine değinmek gerekir. Ceza hukukundaki özel af mahkûmiyete etki etmemekte, işlenen fiili suç olmaktan çıkarmamaktadır. TCK'nın 65. maddesinde genel affa bağlanan sonuçlar açıkça ifade edilmiş ve mahkûmiyetin tüm sonuçlarıyla ortadan kalkacağı hükme bağlanmıştır. Özel affa bağlanan neticeler ise yalnızca cezanın çektirilmesine son verilmesi veya infaz kurumunda çektirilecek sürenin kısaltılması ya da adli para cezasına çevrilebilmesi olarak ifade edilmiştir. Bu noktada çıkarılacak sonuç, özel affın genel affa olduğu gibi suçun suç olma özelliğini etkilemediği, bunun yanında mahkûmiyetin ve buna bağlı birtakım hak yoksunluklarının ortadan kalkmayacağıdır. Dolayısıyla özel affa mahkûmiyete bağlanan sonuçlar geçerliliğini devam ettirmektedir.¹⁵⁰ Bu sebeple disiplin suç ve cezası üzerinde bir etkisi bulunmadığı ifade edilmektedir.¹⁵¹

Genel af ve özel af dışında memurlar için zaman zaman çıkarılan disiplin affı kanunları da mevcuttur. Bu kanunlarla -bazıları hariç- disiplin cezalarının affı mümkün olmaktadır. 1986, 1982, 1999 yılında ve 2006 yıllarında disiplin cezalarının affı için kanun çıkarılmıştır.¹⁵² Bu kanun kapsamında kalan disiplin suçlarına neden olan fiiller affedilmiş olmaktadır. Bu fiiller bakımından afftan sonra yeniden disiplin soruşturması ve kovuşturması yapılamamaktadır.¹⁵³ Konumuzun kapsamı dışında kaldığı için bu düzenlemelerin ayrıntısına değinilmeyecektir.

H. Davanın Reddi Kararının Etkisi

Sanık hakkında açılmış bir davada ret kararı¹⁵⁴ verilebilmesi için sanık hakkında (aynı fiil bakımından¹⁵⁵) daha önce verilmiş bir hüküm mevcut olması veya açılmış bir dava olması gerekmektedir.¹⁵⁶

149 Danıştay 10. Dairesi, E. 1985/2119, K. 1985/2269 ve 26.12.185 tarihli kararı.

150 KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 699.

151 ATAY, 2012, s. 877.

152 Sırasıyla 3249, 3817, 4455 ve 5525 sayılı kanunlar.

153 LİVANELİOĞLU, s. 50.

154 Bu karar reddedilen dava bakımından gerçek anlamda hüküm niteliğinde değildir. Ret kararı verildiğinde yargılama görünüşte sona ermektedir (YURTCAN, s. 523).

155 ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 180.

156 BACAŞIZ/DOĞAN/ÖZBEK, Ceza Muhakemesi, s. 702.

Davanın ceza mahkemesi tarafından reddine karar verilmiş olması bu davaya konu olan aynı fiil bakımından daha önce yargılama yapıлып hüküm verildiğine veya bu fiil hakkında görülmekte olan derdest bir dava olduğuna işaret edecektir. Ancak bu, ceza hukuku bakımından geçerli olan bir sonuçtur.

Devlet memurluğundan çıkarma cezasına neden olabilecek bir fiili nedeniyle memur hakkında ceza mahkemesinde yargılama devam etmekte ise veya hüküm verilmişse aynı fiil nedeniyle ceza mahkemesinde yeniden dava açılması ve bu davanın ret kararı ile sonuçlanması disiplin soruşturmasını etkilemez. Çünkü hali hazırda memur hakkında söz konusu fiili nedeniyle ya disiplin soruşturması sürmektedir veya önceden açılan ceza davasının sonucuna göre bir disiplin soruşturması yürütülmüştür/yürütülecektir. Bunun dışında, ceza mahkemesinde yeniden dava açıldığından bahisle aynı fiilden dolayı yeniden bir disiplin soruşturmasının söz konusu olması ve disiplin cezası verilmesi mümkün değildir.¹⁵⁷ Zira idari yaptırım olan disiplin cezaları bakımından da “*ne bis in idem*” ilkesi kendi içerisinde geçerli bir ilkedir.¹⁵⁸

I. Düşme Kararının Etkisi

Düşme kararı verilebilmesi iki halde gerçekleşmektedir. Soruşturma veya kovuşturma şartlarının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması (örneğin şikâyet süresinin geçmiş olması gibi durumlarda¹⁵⁹) ve TCK’da düzenlenen bazı durumların gerçekleşmesi sonucunda düşme kararı verilmektedir.¹⁶⁰ Düşme kararı, yargılamada bir engelle karşılaşıldığında verilmektedir.

Ceza hukukunda ceza ilişkisini düşüren nedenler genel ve özel

157 Aynı fiilden dolayı yeniden aynı cezanın verilemeyeceği hakkında bkz. “Soruşturma sonucunda yüksek disiplin kurulunca fiilin meslekten ihraç cezasını gerektirmediğine karar verilen karar verilen davacının aynı eyleminden dolayı ve yeni bir delil olmaksızın aynı cezanın yeniden verilmesinde isabet bulunmadığı...” (Danıştay Mürettep Dairesi 1981 tarih ve E. 1981/1639, K. 1981/1679 sayılı kararı, aktaran: LİVANELİOĞLU, s. 55).

158 OĞURLU, s. 105.; Bir kişi hakkında aynı fiili nedeniyle yeniden yargılama ve cezalandırma yapılamayacağı ilkesi disiplin hukukunda da geçerlidir. Danıştay da bir kararında, “Ceza hukuku genel prensiplerine göre aynı eylemden dolayı ilgisine iki defa ceza verilemeyeceği açık bulunduğundan, bir yıl kıdem indirme cezası verilen ve uygulanan memur hakkında bilahare yüksek disiplin kurulunca verilen meslekten ihraç cezasının iptaline” şeklinde karar vermiştir (Danıştay Mürettep Dairesi 26.11.1981 tarih ve E. 1981/2009, K. 1981/2144 sayılı kararı), aktaran: LİVANELİOĞLU, s. 39.

159 ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 180.

160 ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Ceza Muhakemesi, s. 702.

nedenler olarak incelenmektedir. Genel nedenler suç ve cezanın türüne bakılmaksızın tüm suçlarda cezayı sona erdirirken özel nedenler sadece belli suçlar için cezanın sona ermesine neden olmaktadır. Ölüm, zamanaşımı, önödeme, af, şikâyetten vazgeçme gibi haller ceza ilişkisini sona erdiren genel nedenlerdir.¹⁶¹

Hakkında devlet memurluğundan çıkarma cezasına hükmedilen memurun bu cezaya dayanak teşkil eden fiilleri nedeniyle yargılandığı ceza mahkemesinde düşme kararı verilirse devlet memurluğundan çıkarma cezası bakımından bu durumun bir etkisi olacak mıdır, sorusu önem arz eder. Düşme kararı niteliği açısından yargılamada bir sonuca ulaşıldığını ifade etmemektedir. Dolayısıyla yargılanan kişinin söz konusu fiilleri işleyip işlemediği ortaya konmamış olmaktadır. Bu halin ise, devlet memurluğundan çıkarma cezasını etkilememesi gerektiği ifade edilmektedir.¹⁶²

Konuya ilişkin olarak, hakkında verilen mahkûmiyet hükmü Yargıtay'ca bozulduktan sonra ağır ceza mahkemesinde zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılan memurun durumu örnek gösterilebilir. Başta, memur hakkında ağır ceza mahkemesince mahkûmiyet kararı verilmiş ve bu karar dayanak gösterilerek verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasının iptali için açılan dava da idare mahkemesince reddedilmiştir. Daha sonra ceza davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasıyla memur, yargılamanın yenilenmesi talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. Davacı memur hakkında, hükme esas alınan ilamın ortadan kalkması sebebiyle söz konusu devlet memurluğundan çıkarma işleminin iptaline karar verilmiştir. Davalı idare, davacı hakkında verilen kararın beraat kararı olmadığı, sanık hakkında açılan kamu davasının "zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına" karar verilmesi sebepleriyle karar düzeltme yoluna başvurmuştur. Olayı inceleyen Danıştay, "657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 131. maddesinde memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması hallerinin ayrıca disiplin cezası uygulamasına engel olmayacağı belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca disiplin cezasına ilişkin işlemlerin ceza yargılamasından bağımsız düşünülmesi gerektiği, ceza yargılamasında davanın zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılması kararının, eylemin davacı tarafından gerçekleştirilmediğini ortaya koymadığı anlaşıldığından dava konusu işlemin

161 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 714.; YURTCAN, s.523.

162 "Ceza soruşturmasının zamanaşımı ile düşmesi, disiplin cezasını etkilemez." (KARAHANOGULLARI, s. 73).

iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir.¹⁶³, şeklinde karar vermiştir.

Ceza ilişkisini sona erdiren nedenlerin meydana gelmesi kişinin cezalandırmaya konu olan fiilleri işlediği gerçeğini değiştirmeyecektir. Bu fiiller disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmeyecektir. Konuyla ilgili bir Danıştay kararında yapılan değerlendirme de bu durumu ortaya koymaktadır. Söz konusu olayda güveni kötüye kullanma suçu işleyen fail hakkında, işlediği suçun takibi şikâyete bağlı bir suç olması ve süresi içinde şikâyette bulunulmaması sebebiyle kamu davasının düşürülmesine karar verilmiştir. Danıştay ise kararında, “kamu davasının düşürülmesine karar verilmiş olması ilgilinin disiplin hukuku açısından görevini kötüye kullanma suçunu işlemediğini göstermez”¹⁶⁴ şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

J. Güvenlik Tedbirlerine Hükmedilmesinin Etkisi

Sanık hakkında cezaya hükmedilmesinin yanı sıra cezayla beraber güvenlik tedbirlerine veya ceza yerine olmak üzere güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi mümkündür. Fakat bunun için sanığın üzerine atılı suçu işlediğinin sabit olması gerekmektedir.¹⁶⁵

Güvenlik tedbirleri, suç işleyen kişileri ıslah etme amacına yöneliktir. Bunlara da hâkim tarafından hükmedilmektedir. Güvenlik tedbirleri aynı zamanda kişinin iyileştirilmesi ve toplumun korunmasına da hizmet etmektedir.¹⁶⁶ Güvenlik tedbirlerine TCK'nın 53 ila 60. maddelerinde yer verilmiştir.

Güvenlik tedbirlerine hükmedilmesinin bazı şartları bulunmaktadır. Bunları kısaca ifade etmek gerekirse, bir suçun işlenmiş olması veya ceza kanununda gösterilen hukuka aykırı bir fiil işlenmiş olması ve failin tehlikeliliğinin belirlenmiş olması güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi bakımından gereklidir.

Kanaatimizce memur hakkında hükmedilen güvenlik tedbirlerinin devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisi, tıpkı mahkûmiyet kararının etkisi gibidir. Çünkü burada ceza mahkemesi tarafından failin üzerine atılı suçu işlediği ortaya konmuştur ve bu husus disiplin mercii açısından bağlayıcı olacaktır. Fakat güvenlik tedbirinin konusunu

163 Danıştay 12. Dairesi, E. 2019/2399, K. 2019/5060 ve 19.6.2019 tarihli kararı.

164 Danıştay 8. Dairesi, E. 1994/5397 K. 1996/309 ve 12.12.1996 tarihli kararı.

165 ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, Ceza Muhakemesi, s. 702.

166 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 669.

eşya veya kazanç gibi mal varlığı değerlerinin dışında suç işleyen kişinin oluşturması durumunda (örneğin akıl hastalığı) kişi hakkında hükmedilen güvenlik tedbiri devlet memurluğundan çıkarma cezasını farklı şekilde etkileyecektir. Bu durumda TCK'nın 31. maddesinde de açıklandığı gibi bu hâldeki kişilere ceza verilemeyecektir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisi de tıpkı akıl hastalığından dolayı ceza verilmesine yer olmadığı kararındaki gibi olacaktır.

K. Durma Kararının Etkisi

Ceza muhakemesinde, soruşturma veya kovuşturmanın yapılmasının şarta bağlı olduğu durumlarda bu şartın gerçekleşmemesi halinde şart gerçekleşene kadar durma kararı verilir.¹⁶⁷ Durma kararı teknik anlamda hüküm sayılmaz.

CMK'nın 223. maddesinin 8. fıkrasında hangi halde durma kararı verileceği hüküm altına alınmıştır.¹⁶⁸ Durma kararıyla yargılama sona ermemektedir.¹⁶⁹ Durma kararına düşme ile ilgili maddenin sonunda yer verilmektedir ve sonucu açıklanmaktadır.¹⁷⁰

Durma kararı sanık hakkında hüküm verilmeden önce verilebilecek bir karardır. Failin davaya konu fiili işleyip işlemediği hakkında henüz bir sonuca varılmamıştır. Dolayısıyla böyle bir kararın aynı zamanda suç teşkil eden ve devlet memurluğundan çıkarma cezasına konu olan fiil bakımından bir etkisinin ortaya çıkması beklenemeyecektir. Bu noktada ceza kovuşturması ve disiplin soruşturmasının bağımsızlığı geçerli olacaktır. Durma kararı kaldırılıp yargılamaya devam olunduktan sonra ceza mahkemesi tarafından verilen karar, devlet memurluğundan çıkarma cezasının iptali için idare mahkemesinde açılan bir davada değerlendirmeye alınabilecektir. Nitekim yukarıdaki bölümlerde Danıştay'ın ceza mahkemesinde verilen kararın idare mahkemesince değerlendirmeye alınması gerektiğine veya ceza mahkemesi tarafından verilecek karar beklenip buna göre yeniden değerlendirme yapılması gerektiğine ilişkin kararların örneklerine yer verilmişti.

167 ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 180.

168 TCK m. 223/8: "Türk Ceza Kanunu'nda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir."

169 ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ, Ceza Muhakemesi, s. 703.

170 YURTCAN, s. 524.

SONUÇ

Disiplin hukuku yaptırımları, kurum ve kuruluşların iç işleyişini düzenlemeye yönelik kurallardır. Bu yaptırımlarla karşılaşabilecek kişilerin başında idarenin insan unsurunu oluşturan memurlar gelmektedir. Bir kamu kurumunda kamu hizmetinin yürütülmesinde pek çok memur görevli olmaktadır. Dolayısıyla bu kişilerin bir uyum içinde çalışabilmesini temin etmek amacıyla disiplin yaptırımlarının öngörülmesi bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Memurlar hakkında öngörülen disiplin hükümlerine uyulmamasının yaptırımları DMK'nın 125. maddesinde yer almaktadır. Bunlardan biri ise "bir daha alınmamak üzere devlet memurluğundan çıkarılma" anlamına gelen devlet memurluğundan çıkarma cezasıdır.

Bir hukuk kuralına aykırı davranılması halinde karşılaşılacak yaptırımlar idari veya cezai olabilir. İşte, memurların görev aldığı kamu kurumlarında da düzeni bozucu fiillerin cezalandırılması bir idari yaptırım türü olarak disiplin hukuku çerçevesinde cezalandırılmaktadır. Disiplin hukukunun öngördüğü yaptırımlar kimi noktalarda ceza hukuku yaptırımları ile benzeşmekte iken kimi noktalarda da bunlardan ayrılmaktadır. Peki, bir memur aynı zamanda hem disiplin hukukunu hem de ceza hukukunu ihlal eden bir fiil işlediğinde hükmedilecek yaptırımın akıbeti ne olacaktır? Çalışmada bu sorunun cevabı üzerine yoğunlaşmıştır.

Memurun işlediği bir fiilin hem disiplin yaptırımı gerektirmesi hem de ceza hukuku yaptırımı gerektirmesi halinde memur hakkında hem ceza kovuşturması hem de disiplin soruşturması yürütülebilmesi mümkündür. Bu konu DMK'da ifade edilmektedir. Buna göre, ceza kovuşturmasına başlanmış olması disiplin kovuşturmasını geciktiremez ve ceza mahkemesince ne tür karar verilirse verilsin bu husus ayrıca disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmez. Bu husus "ceza kovuşturmasının disiplin soruşturmasından bağımsızlığı" olarak da ifade edilmektedir. Böyle ifade edilmekle birlikte söz konusu durumun mutlak anlamda geçerli olduğu söylenememektedir. Nitekim Danıştay kararlarında da aynı zamanda suç oluşturan disiplin cezaları bakımından idare mahkemesinde görülen bir dava varsa ceza mahkemesince verilecek hükmün idare mahkemesi tarafından dikkate alınması gerektiği hususunun altı çizilmektedir. Buna göre aynı olay bakımından bu iki yaptırıma hükmedilmesinin birbirinden tamamen bağımsız olduğu söylenemez. Bu doğrultuda, ceza mahkemesi tarafından

verilen kararların aynı fiil için disiplin mercii tarafından hükmedilecek yaptırımların görece en ağırı olan devlet memurluğundan çıkarma cezası üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi gerekir.

Ceza mahkemesi tarafından verilebilecek kararların başında beraat kararı gelmektedir. Beraat kararına ise CMK'ya göre beş durumda hükmedilmektedir. Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması halinde ceza mahkemesi tarafından bu yönde verilen beraat kararı Danıştay'a göre, disiplin mercii bakımından da bağlayıcı olmaktadır. Ceza mahkemesi tarafından, yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olduğuna hükmedilmesi durumunda bu karar disiplin mercii bakımından bağlayıcı olmakta ve bu kararın aksi yönde olmak üzere disiplin cezası verilememektedir. Yine, failin yüklenen suç açısından kast veya taksirinin bulunmadığına hükmedilmesi halinde de suçun unsurlarında eksiklik bulunduğu ve suç oluşmadığından, bu sebeple verilen beraat kararının disiplin mercii bağlayacağı değerlendirilmesi yapılabilir. Beraat kararı verilen bir başka durum olan, yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen olayda hukuka uygunluk nedeninin bulunması durumunda ise olaya konu fiil hukuk düzeninin tümünde hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edildiğinden disiplin hukuku bakımından da hukuka uygun olarak kabul edilecektir. Bunlar dışında delil yetersizliği sebebiyle verilen beraat kararlarının etkisi konusunda ise farklı görüş ve uygulamalar göze çarpmaktadır. Danıştay bazı kararlarında beraat kararına rağmen disiplin cezasını verilmesini hukuka uygun bulmakta iken bazı kararlarında beraat kararını göz önüne alarak verilmiş olan disiplin cezasını hukuka aykırı olarak değerlendirmektedir. Sonuçta, delil yetersizliği sebebiyle verilen beraat kararlarının disiplin mercii açısından mutlak anlamda bağlayıcı olmadığı ve disiplin mercii elindeki delilleri değerlendirmek suretiyle söz konusu fiilin ağırlığına göre bir disiplin cezasına hükmedebileceğine ulaşılabilir. Ceza mahkemesinin verdiği beraat kararları çalışmada devlet memurluğundan çıkarma cezasını merkeze alarak ortaya konan bu sonuçlarla değerlendirilmiştir.

Bir sanık hakkında suçu işlediğinin sabit olması halinde ceza mahkemesi tarafından hükmedilen mahkûmiyet kararı aynı fiil bakımından disiplin mercii tarafından verilen bir devlet memurluğundan çıkarma cezasının sebep unsurunu oluşturmakta ve disiplin mercii yönünden bağlayıcı olmaktadır. Hüküm çeşitlerinden bir diğeri olan ceza verilmesine yer olmadığı kararı ise iki türden olduğundan bunların devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisi iki farklı şekilde

değerlendirilebilir. Buna göre, failin kusuru bulunmaması sebebiyle verilen ceza verilmesine yer olmadığı kararı ceza mahkemesi tarafından failin kusursuzluğunu ortaya koyduğundan bu kararın disiplin mercii bakımından bağlayıcı olduğu sonucuna varılabilir. Fakat fiilin haksızlık özelliğini devam ettirmesine rağmen yalnızca birtakım sebeplerden ötürü failin cezalandırılmadığı hallerde, yine ceza mahkemesinde fiilin suç olduğu tespiti yapıldığından, disiplin merciiince soruşturma yapıp devlet memurluğundan çıkarma cezası verilebilir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurulan mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının sonraki bir vakte bırakılmasını ifade eder. Ceza mahkemesi burada olaya konu fiilin fail tarafından gerçekleştirildiği tespitini yapmış, yalnızca vereceği hükmü geri bırakmıştır. Dolayısıyla bu kararın devlet memurluğundan çıkarma cezasına hükmedilmesinde bağlayıcılık özelliği taşımaması gerektiği ifade edilmektedir. TCK'da düzenlenmiş bir kurum olan hapis cezasının ertelenmesi kurumu için de benzer bir değerlendirme yapılabilir. Çünkü devlet memurluğundan çıkarma cezasına konu olabilecek bir fiil nedeniyle ceza mahkemesinde hapis cezasının ertelenmiş olması bu fiilin meslek kuralları bakımından da yaptırımsız bırakılması gibi bir sonuca doğrudan yol açmamaktadır.

Ceza hukukumuzda mahkûmiyete neden olan cezaların kısmen veya tamamen ortadan kaldırılmasını sağlayan af kurumu, aynı fiil bakımından disiplin mercii tarafından hükmedilmiş olan devlet memurluğundan çıkarma cezası üzerinde kural olarak etkisizdir. Çünkü geriye dönük olarak suçun kendisi ortadan kalkmamaktadır. Ancak verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasının sebep unsurunu genel affa uğramış bir mahkûmiyet oluşturuyorsa bu durumda genel affa birlikte verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasının sebebi ortadan kalkacağından bu disiplin cezasının da ortadan kalkması gerektiği ifade edilmektedir. Böyle olmadığı durumlarda ise yani ceza mahkûmiyetinin salt devlet memurluğundan çıkarma cezasının sebep unsurunu oluşturmadığı ve disiplin mercii tarafından söz konusu fiilin yine de bir disiplin cezasıyla cezalandırılmasına hükmedildiği durumlarda genel affa verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasını etkilemeyecektir. Bu şekilde bir değerlendirme ile genel affın devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisi özetlenebilir. Yalnızca cezanın çektirilmesine son verilmesi veya infaz kurumunda çektirilecek sürenin kısaltılması sonucunu doğuran özel affa ise, aynı fiil bakımından verilmiş devlet memurluğundan çıkarma cezası üzerinde etkili değildir. Çünkü özel affa mahkûmiyet tüm sonuçları ile birlikte varlığını devam ettirmektedir.

Sanık hakkında aynı fiil nedeniyle görülmekte olan veya sonuçlanmış bir ceza davasının bulunması halinde yeni bir ceza davası açıldığında bu davada verilen ret kararı disiplin mercii tarafından verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasını etkilemeyecektir. Çünkü önceki bir vakitte görülmüş/görülmekte olan ceza davası, sonucuna göre bir şekilde verilen disiplin cezası bakımından değerlendirilmiştir. Aynı fiil nedeniyle yeniden bir ceza davası açılmış (ve bu davada ret kararı verilmiş) olması yeniden bir disiplin soruşturması açılmak suretiyle yeni bir disiplin cezasına vücut vermez.

Soruşturma veya kovuşturma şartlarının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması ve TCK'da düzenlenmiş olan bazı durumların gerçekleşmesi sonucu ceza mahkemesince verilen düşme kararı neticesinde, sanığın fiili işleyip işlemediği noktasında bir tespit yapılmadığından disiplin mercii tarafından verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasına etki etmeyeceği ifade edilmektedir. Düşme kararının verilmiş olması kişinin olaya konu fiilleri gerçekleştirmediği yönünde bir sonuca götürmemektedir.

Sanık hakkında ceza yanında veya cezadan ayrı olarak hükmedilen güvenlik tedbirlerine, sanığın suçu işlediğinin sabit olması durumunda hükmedilmektedir. Ceza mahkemesi tarafından kişinin olaya konu suçu işlediği ortaya konmaktadır. Bu bakımdan disiplin mercii tarafından verilmiş bir devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisi, tıpkı mahkûmiyet kararlarında olduğu gibi, disiplin mercii bakımından bağlayıcı olmalıdır.

Ceza mahkemesi tarafından, soruşturma veya kovuşturma yapılmasının şarta bağlı olduğu durumlarda bu şart gerçekleşene kadar verilen durma kararı yargılamayı sona erdirmemektedir. Bu bakımdan ceza davasının sonuçlandığı söylenememektedir. Dolayısıyla bu kararın disiplin mercii tarafından aynı olay bakımından verilmiş olan bir devlet memurluğundan çıkarma cezasına etkisi olmayacak, ceza kovuşturması ve disiplin soruşturmasının bağımsızlığı hâli geçerli olacaktır.

KAYNAKLAR

AKBULUT Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016. (2016)

AKBULUT Berrin, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018. (2018)

AKGÜNER Tayfun/BERK Kahraman, **İdare Hukuku**, 8. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2017.

AKYILMAZ Bahtiyar/SEZGİNER Murat/KAYA Cemil, **Türk İdare Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.

ALİKÂŞİFOĞLU Kemalettin, "Disiplin Cezaları", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 10, S. 4, 1977.

ARTUK Mehmet Emin/GÖKCEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

ASLAN Zehreddin/ALTINDAĞ Halil, **Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.

ATAY Ender Ethem, **İdare Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, 2012. (2012)

ATAY Ender Ethem, **İdare Hukuku**, 5. Baskı, Ankara, 2016. (2016)

AVCI Mustafa, **Devlet Memurları Kanunu Kapsamında Kamu Görevliliğine Giriş**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.

CENTEL Nur/ZAFER Hamide/ÇAKMUT Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014.

ÇAĞLAYAN Ramazan, **İdare Hukuku Dersleri**, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

DİNÇER Yıldız, "Devlet Memurlarının Disiplin Hukuku", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 9, S. 1, 1976.

DURSUN Hasan, "Af Kavramına Genel Bir Bakış", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 85, 2009.

GAND Maurice/DEMİREL Hakkı, "Umumi Af ve Disiplin Cezaları", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S. 3, Ankara, 1954.

GÖZLER Kemal/KAPLAN Gürsel, **İdare Hukuku Dersleri**, 18. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, Ağustos 2016.

GÜNDAY Metin, **İdare Hukuku**, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011.

GÜNDÜZ Fatma Ebru, “İdari Yapıtların Zaman Bakımından Uygulanması”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 32, 2017.

GÖZÜBÜYÜK Şeref/TAN Turgut, **İdare Hukuku Genel Esaslar Cilt I**, 13. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019.

LİVANELİOĞLU Ömer Asım, **Memur Disiplin Hukuku**, US-A Yayıncılık, 1997.

KALABALIK Halil, **İdare Hukuku Dersleri Cilt-I**, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019.

KARAHANOGULLARI Onur, “Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C. 8, S. 3, 1999.

KARATEPE Şükrü, **İdare Hukuku**, 1. Baskı, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 1988.

KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, Eylül 2017.

OĞURLU Yücel, “Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu ‘Ne Bis İn İdem’ Kuralı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 52, S. 2, 2003.

ONAR Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, İsmail Akgün Matbaası, 1. Baskı, 1952.

ÖZBEK Veli Özer/DOĞAN Koray/BACAKSIZ Pınar, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12. Baskı, Ankara, 2019. (Ceza Muhakemesi)

ÖZBEK Veli Özer/DOĞAN Koray/BACAKSIZ Pınar, **Türk Ceza Hukuku-Genel Hükümler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Ankara, 2019. (Genel Hükümler)

ÖZERDEM İbrahim, **Ceza Mahkemesi Kararlarının Memur Disiplin Hukukuna Etkisi**, (Yayımlanmamış YL Tezi), Ankara, 2013.

ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 14. Baskı, Ankara, 2018.

PINAR İbrahim/ÇALIŞKAN Öner, **Disiplin Suç ve Cezaları ve Disiplin Soruşturması**, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013.

TORTOP Nuri, “Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.16, S. 3, 1983.

ŞAHİN Cumhur/GÖKTÜRK Neslihan, **Ceza Muhakemesi Hukuku II**, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.

YAYLA Yıldızhan, **İdare Hukuku**, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009.

YENİSEY Feridun/NUHOĞLU Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 7. Baskı, Ankara, Ağustos 2019.

YURTCAN Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

sozluk.gov.tr

kazanci.com içtihat bilgi bankası

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc057/kanuntbmmc057/kanuntbmmc05701803.pdf (e.t.: 25.11.2020)